

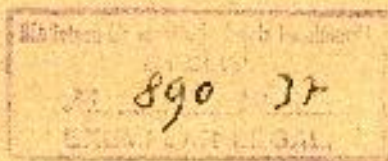
106844

TRANSILVANIA

BULETIN DE TEHNICĂ A CULTURII

Nr. 1

BCU Cluj / Central University Library Cluj

ANUL 67 IANUARIE-FEBRUARIE 1936

SIBIU

520

TRANSILVANIA

(Buletin de tehnică a culturii.)

În pragul unui nou an

de Al. Dima

Vechea revistă a „Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român” — „Transilvania” — pășește cu acest număr al ei, în cel de-al 67-lea an al unei vieți ce a știut să oglindească în mare măsură — ritmul spiritual al Românilor Ardeleni. Pentru o cultură a cărei durată e încă modestă, pentru o publicistică periodică de numai un veac vechime, însemnarea celor 66 de ani de susținută și stăruitoare apariție se cere negreșit subliniată ca un adevărat eveniment cultural. Într-o țară ce-ar trebui să-și respecte cu sfințenie tradițiunile, menținerea unei reviste — înfăptuită sub un regim străin — ilustrează încă odată puterea de creație și durabilitate a unui neam pe care numai vitrege împrejurări istorice l-au împiedecat să realizeze valori culturale de o și mai mare semnificație.

Celebrarea celor 66 de ani ai „Transilvaniei”, ne îndeamnă însă ca odată cu relevarea tradiționalismului ei și al „Asociațiunii” să-i reliefăm și o altă virtute: încadrarea în liniile directoare ale trecutului n’a însemnat în același timp o rezistență dârză împotriva noului spirit al vremurilor, împotriva atmosferei momentelor istorice ce se succedau, ci tocmai dimpotrivă o transpunere suplă în miezul mentalității timpului. Tradiționalismul „Asociațiunii” și al „Transilvaniei” n’a exclus așa dar, încrederea optimistă într’un progres continuu susținut.

În acest fel ne explicăm neîntrerupta actualitate a „Astrei” și a revistei ce o reprezintă, și prin aceasta a unei activități ce n’a încetat o clipă să fie rodnică, pilduitoare pentru multe alte înjghebări culturale, cu o eficacitate educativă ce nu mai poate fi discutată.

Idealul de totdeauna al „Asociațiunii”, și în consecință al „Transilvaniei”, permanenta ei axă de orientare, punctul cardinal al voinței creatoare, a fost o educare a masselor populare românești în sensul ridicării virtualităților etnice și etice la rangul unor mari actualități naționale. Ființa colectivă a neamului așa cum a apărut plămădită de grelele împrejurări istorice — cu psihologia și concepția ei de viață națională — a trebuit să fie păstrată și dezvoltată.

„Asociațiunea” a rămas și astăzi — într-o vreme în care filosofia internaționalistă a făcut remarcabile progrese — credincioasă acestei idei. În largul ei cadru însă, numeroase completări și adânciri s’au dovedit necesare. Prea sentimentală și romantică înaintea războiului, noua concepție educativă a devenit integrală începând cu biologicul chiar, după marele eveniment al Unirii și a imprimat astfel „Astrei” o direcție mai realistă și mai rodnică deci. Ca o naturală consecință, „Transilvania”, care fusese mai întâi — în mod firesc — o revistă literară, s’a prefăcut — ca o ilustrare a spiritului de adaptare — într’un „buletin de tehnică a culturii”.

Noua ei titulatură înfățișa cu multă exactitate direcția ce i se impunea. Ideea națională ce prezidase la înfăptuirea ei, se intrupa în forma cea mai potrivită vremii noastre accentuând prin epitetul „tehnică” o mentalitate ce depășind vechiul ei stadiu liric — înțelegea să dea cuvenita cinste — principiilor de metodă și sistematizare culturală.

„Transilvania” a devenit așa dar un „buletin” care și lua obligația să înregistreze cu o deosebită atenție și emoție înfăptuirile culturale ale cercurilor și despărțămintelor „Astrei”. Pe cât i a fost cu putință, redacția revistei s’a ferit să dea un caracter birocratic și strict statistic acestei „înregistrări”. Ea s’a străduit dimpotrivă să desprindă semnificația și să noteze entuziasmul ce a însoțit pe creatorul faptei culturale. Am urmărit în acest mod — atât răsplă-

tirea morală a luptătorilor noștri cât și — mai ales — generalizarea activității lor pe toate meleagurile „Astrei”. Despărțămintele care se bucură — în cadrele largi ale statutelor — de o frumoasă autonomie, nu și-au păstrat astfel înfăptuirile numai pentru ele, ci — pe aripile paginilor noastre — au fost duse departe, până în cele mai ascunse colțuri ale pământului românesc. Operei de înregistrare i s'a adăugat cea de permanentă stimulare a conducătorilor de nuclee culturale.

Spre a le trezi și mai mult entuziasmul pentru munca de ridicare a neamului, am înființat rubrica „Figurilor și faptelor pilduitoare din trecut”, sub egida căreia s'au adăpostit — ca în niște firide ale gloriei — oameni și evenimente, ce trebuiesc să trăiască încă în sufletul prezentului.

„Buletinul de tehnică a culturii” a năzuit și năzuiește însă spre mai mult. El și-a propus să publice importante îndrumări culturale, devenind astfel și un organ director al activității pe teren. Noul spirit al conducerii „Astrei” a înțeles într'un mod prea deosebit față de trecut aceste îndrumări culturale, spre a nu-l sublinia aci.

Luptătorul cultural dinaintea războiului era o persoană foarte bine intenționată, un idealist adesea desăvârșit, care însă nu cunoștea îndeajuns realitățile. Metodele sale suferau de o gravă nepotrivire cu viața, de tot lirismul visului irealizabil, înduioșător, dar ineficace. Noile îndrumări ale vremii noastre se cer însă crescute din pământul experienței concrete și imediate, ci nu din norii teoriilor pure. În acest sens, am conceput noi rubrica de care vorbim și care s'a împodobit până acum cu orientări, privind direcțiile mari ale propagandei culturale cât și problema școlii țărănești și a anchetelor sanitare, fără a mai cita atâtea alte contribuțiuni folositoare propagandistului cultural.

„Îndrumărilor culturale” le-am adăugat ca o împlinire firească „Materialul pentru conferințe, șezători, etc.” prin care am înțeles să dăm educatorilor noștri posibilitatea de a avea exemple vii și clare ale metodei ce au de urmat.

În sfârșit, în dorința de a nu ne închide exclusiv între propriile noastre ziduri, spre a ne integra în vasta operă de culturalizare pe care și alte instituții o întreprind la noi,

am referat și despre activitatea altor societăți culturale simțindu-ne astfel solidari cu toate forțele creatoare ale acestui neam.

* * *

În liniile lui generale și directoare, acesta a fost programul „Transilvaniei” ca „buletin de tehnică a culturii”, conceput de noua conducere a „Asociațiunii” de sub președenția dlui prof. Dr. Iuliu Moldovan. În cadrul amintit s’a desfășurat activitatea redacției în cuprinsul ultimilor doi ani. Cu o severitate care a putut părea uneori exagerată, am ținut cu stricteță la realizarea acestor idei precise.

Pășind în al 67-lea an al „Transilvaniei” și în cel de-al treilea al „Buletinului”, ne-am simțit datori să poposim o clipă în marginea trecutului luminându-i cu o și mai mare limpezime intențiunile. Nu intră — firește — în obiceiul nostru să judecăm aci măsura în care publicațiunea aceasta a contribuit la izbânda idealurilor „Astrei”. Înainte de a încheia însă — ca și în atâtea alte numere anterioare — finem să ne adresăm încă odată cercurilor culturale și despărțămintelor „Asociațiunii” spre a sprijini cu scrisul lor „buletinul” nostru. „Transilvania” nu trebuie să fie expresia numai a unei redacții restrânse, fatal, prin număr și varietate. Noi o visăm ca o vie oglindă a vieții „Astrei” întregi, a comitetului central ca și a despărțămintelor celor mai depărtate, care trebuie să se regăsească în paginile ei ca într’o ideală familie spirituală. O știre din ținutul Maramurășului, o altă din părțile Bihorului, din Secuime sau Banat, îndrumări culturale dela conducătorii ce lucrează cu un material uman atât de variat și pitoresc, înfățișări ale realității sociale și mijloace de înălțare a ei, — se cer adăpostite în paginile „Transilvaniei” care se dăruiește bucuros colaborării celor aleși, a celor ce — într’o vreme de aprig viitor pământean — au păstrat în sufletele lor — ca o minune — lumina trăirii spirituale.

† Episcopul Nicolae Ivan

de Dr. Iuliu Moldovan.

Puțini ne-au mai rămas dintre conducătorii din epoca de eroice lupte și biruințe premergătoare unirii, conducători, căroro bunul D-zeu le-a dăruit viață, ca și în vâltoarea anilor de după războiu, să poată fi îndrumătorii neamului pe calea dreaptă a propășirii etnice. Rând pe rând, ei trec pragul veșniciei, făcându-și până în ultima clipă a vieții lor trudite, datoria în lupta pentru afirmarea neamului, cu goluri tot mai simțite în jurul lor și lăsând după plecarea lor goluri dureroase, a căror împlinire ne pare atât de grea.

Între acei conducători unul dintre cei mai de seamă și mai reprezentativi a fost Episcopul Nicolae Ivan, născut din țărani, identificat în toate năzuințele sale cu cerințele neamului nostru de țărani și întruchipând sub o atât de modestă înfățișare, comoara celor mai distinse însușiri, caracteristice neamului nostru.

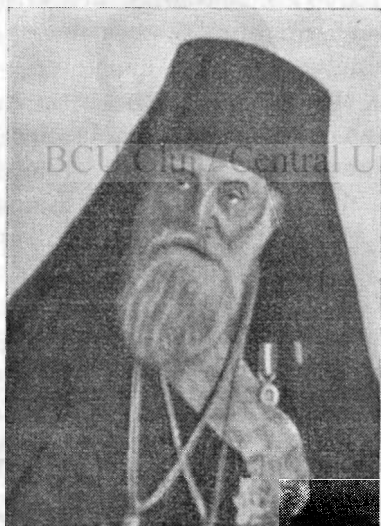
Creiator prin vocațiune, Episcopul Ivan a fost un om de înaltă cultură, care și a împodobit drumul lung al unei vieți pline de lupte și jertfe, cu înfăptuiri trainice fără număr, spre înălțarea bisericii, pe care a slujit-o cu supremul devotament și spre binele neamului, căruia i-a consacrat tot rostul vieții. Episcopul Nicolae Ivan a fost un mare educator, care prin pilda vieții și faptelor sale, prin îndemnul bun, pe cari neconținut le-a sădit în sufletele tuturor cari au avut norocul să-l poată asculta, a îndeplinit o operă de permanentă îndrumare și disciplinare etnică.

„Asociațiunea“ noastră a avut cinstea să-l numere decenii întregi printre membri comitetului ei central și a avut norocul să poată beneficia — în tot acest răstimp — de înțeleptele sale îndrumări și de generoasa sa ocrotire. Cu smerenie și adâncă recunoștință, ne închinăm în fața memoriei marelui arhiereu și român.

† Episcopul Roman Ciorogariu

de H. Petra-Petrescu.

După ce a păstorit un deceniu și jumătate în din nou înființata episcopie ortodoxă română a Orăzii, și-a dat sufletul în mâinile Creatorului, la vârsta de 84 de ani, P. S. Sa Episcopul Roman Ciorogariu.

Un pictor, care ar dori să nemurească — pe pânză sau pe bolta unei biserici — icoana arhiereului dispărut, l-ar putea bine înfățișa ca pe unul din cei patru evangheliști, cu barba de patriarh, adâncit în lectura iubită, după cum e în catedrala din Sibiu unul din apostoli.

A fost duh de apostol în P. S. Sa. Fiul de plugari, născut în Pecica română de lângă Arad, și-a iubit legea și poporul și — urcat pe treptele bisericesti cele mai înalte, — ca un adevărat îndrumător sufletească, a dat îndemnuri sănătoase, nu numai păstorilor săi, ci tuturor, încât alegerea Sa până la rangul de membru de onoare al „Academiei Române“ a fost pe deplin meritată.

După cum a condus cu râvnă, ani, decenii întregi, ziare răspânditoare de îndemnuri curate, după cum a fost, ca spirit animator, în mijlocul studenților Academiei teologice, la șezătorile lor literare, la cursuri, în mijlocul profesorilor,

chiar și după ce nu mai era directorul ideal al institutului teologic și pedagogic din Arad, după cum a fost un memorialist de seamă — veșnic a avut R. Ciorogariu o singură, mare pasiune : de a propovădui dragostea pentru bine și frumos, spre un progres cultural, care să dea la o parte întunerecul, răspândit nu din vina poporului, ci din aceea a împrejurărilor maștere.

În 1889 deschidea fostul nostru președ. G. Barițiu adun. gen. din Făgăraș și constata că — dacă culturalicește poporul nu a prestat cât trebuia, — au fost „alte lipsuri și nevoi nenumărate, rămase din trecutul dureros pe umerii noștri“, că în cei 10 ani trecuți dela războiul civil până la 1866 peste 200 de comune rurale românești au fost parte arse, altele pe jumătate arse și poporul a fost silit să refacă ceea ce războiul a nimicit. În „tăciuni și cenușă“ s’au prefăcut și în 1848 peste o sută de comune. — Ce au fost pustiirile acelea față de ce a adus războiul mondial!

Ep. R. Ciorogariu a fost unul din cei ce și-a dat osteneala să dispară ruinele și să propășească cultura.

Societatea noastră a fost sprijinită întotdeauna cu tot devotamentul și cu toată înflăcărarea zămislițoare de bine a veneratului arhiereu. Cu vorba și cu fapta — a militat pentru idealurile „Astrei“, luând parte la adunările noastre generale, scriind în ziarele ce le conducea, sprijinind răspândirea publicațiilor noastre pe satele de sub oblăduirea Sa — încât numai un prea-îndreptățit prinos de recunoștință a fost alegerea P. S. Sale în comitetul nostru central și tristețea „Astrei“ pentru pierderea membrului ei este prea firească.

Figura luminoasă a defunctului episcop ne mai dă o învățătură, chiar și după moarte: tinerețea inimii nu se măsoară după vârsta timpului, deoarece și la 80 de ani poți să ai idealismul și chiar avântul unui tânăr. Antileza : generația tinăra și cea bătrână dispare înaintea unei astfel de personalități!

Cel ce a răspândit atâtea îndemnuri spre bine, spre lumină → odihnească în pace în preajma mănăstirii Isbucului, la locul de pelerinaj, unde mii și mii de pelerini vor câștiga putere, gândindu-se la cel ce a fost episcopul Roman Ciorogariu!

George Coșbuc - propagandistul cultural

de Horia Petra-Petrescu.

George Coșbuc este mai cunoscut publicului cetitor ca poet și ca traducător de mare destoinție — și mai puțin apreciat și cunoscut ca propagandist cultural. Și e păcat — de oarece ideile, cărora le-a fost crainic astfel, merită să fie luate la cunoștință și ele, cu atât mai mult, cu cât sunt înveșmântate, precum era de sine înțeles, într-o formă vrednică de adâncul cunoscător al psihologiei populare.

De aceea ne propunem să redăm, aici, în revista de tehnică a culturii, unele pasagii marcante, *caracteristice*, din opera sa de propagandist și să aducem la cunoștința cetitorilor și alte îndemnuri, trimițându-i totodată la înseși operele scriitorului Coșbuc, care — după cum se știe — a fost ani îndelungași angajat al „Casei Școalelor” din București, ca propagandist cultural, dându-i-se astfel puțința să-și scrie operele nepieritoare.

Ne vom folosi de astădată de volumul „*Dintr'ale neamului nostru*”, apărut în 1903 (București, tip. „Gutenberg”. Joseph Göbl — pe vremuri: 2 Lei), volum ce nu credem să fi fost reeditat, dar care ar trebui să vadă din nou, o nouă ediție, din cauza frumuseților ce conține.

Sunt 30 de bucăți, retipărite, desigur, de prin revistele vremii. Descrieri de călătorie (Insula Șerpilor, Câmpul Libertății), descrieri de obiceiuri populare („Bâlcuț de fete” din Găina și „Bâlcuț nevestelor” din Hălmagiu, „Cântarea Zorilor”, „Legea din bătrâni”), considerații privitoare la înțelesul colorilor la Români, la Dumnezeu și drac în zicătoarele și „proverbele” populare, elementele păgâne în creștinismul românesc, la medicina babelor, la Crăciunul de demult, la lectura poporului, la nemurire, etc.

Chiar în prima bucată, în „Cântul Zorilor”, se trezește Coșbuc în casa unui învățător și aude — în Banat — așa-numitul „Cânt al Zorilor”, reminiscență de pe vremea

Romanilor (două coruri, cari cântă alternativ, în revărsatul zorilor, unul pe un loc mai înalt al satului, altul în vale) — o rămășiță dintr'un vechiu cult păgân.

Propagandistul actual, care va vrea să afle *argumente* pentru originea *romană* a poporului românesc, va găsi în volumul de față o foarte bogată serie de obiceiuri, reminiscențe romane, de pe vremea antecreștină.

Ioan Pop-Reteganul nostru își ridică pălăria, când vedea răsărind și apunând soarele, mai mult din obicei și numea pe soare „sfântul soare“, luat fiind în zeflema de unul și de altul pentru epitetul acesta. Explicația *cultului soarelui* la Români ne-o dă Coșbuc: „Câtă religiozitate e în vorba Românului când vorbește de fața *sfântului soare*, se jură pe *sfântul soare* și nu știe nimic mai vrednic de iubire, de admirare, de respect decât „*sfântul soare* când răsare“. Reminiscență romană!

Ce tâlc să aibă expresia: „*a apucat pe Dumnezeu de un picior*“? „Cel ce intra în templul (roman), gonit, de obicei *îmbrățișa picioarele statuei zeului*, căci statuele fiind puțin ridicate pe piedestale, îi venea mai la îndemână să cuprindă picioarele zeului. Oricine poate înțelege *bucuria* celui gonit, când apuca să prindă „Zeul de picioare“. Acum nu mai avem obiceiul acesta, dar vorba a rămas din păgânătate și de aici e expresiunea, că „e așa de vesel, par'că a prins pe Dumnezeu de un picior“. (Va să zică era scutit de urmărit.)

Numai două exemple, din cele multe, înșirate de Coșbuc, arătându-ne obârșia romană a credințelor și a expresiilor.

Coșbuc și-a înveșmântat idelle în frumoase strale, alegând comparații plastice, nouă, încât oricât de banală să fie idela, sub peana sa primește o putere de prospective comunicativă. Două exemple:

Bătrânul Toma Pădurarul, care vrea să învețe a cetii, *se uită la litere* și-l cuprinde o *veselie* nespusă la vederea poșnașelor semne încârligite ale bucoanelor din „*Alitxandria*“ (cu litere cirilice). „... îl umfla râsul. Una stă într'un

pletor, alta în două, una e cu ureche, alta fără, ba stau crăcănate, ba stau drepte ca funia în traistă, ici una cascade gura să te îmbuce, colo alta stă și plânge. Și să le știe el alege și culege?”

După ce a învățat să citească, Toma Pădurarul și a cunoscut din doască 'n doască „Alixandria” — dă să mulțumească celui ce l-a învățat (articolul e scris în persoana primă, o relatare a propagandistului): „Și-a dat să-mi sărute mâna. Și-atâtea mi-a spus, și-atâta s'a bucurat de mine și *umbla ca un miel pe lângă oaie*, și-atâta mă fericea, pe mine și pe părinții mei și cu atâta dragoste îmi vorbea de cărțile lui, încât mi se umplură și mie ochii de lacrimi. Și m'am dus cu el acasă și mi-a arătat cărțile și scrisoarea lui și mi-a scris și mi-a citit și era vesel că un copil...”

Dar să vedem *cum vrea să îndrepte* Coșbuc unele stări dela sate.

Iată-l pe Coșbuc *satiric*, care vrea ca cu *sfichiuiala satirică* să-și ajungă scopul în fața poporului, după cum o făcea, cu atâta efect, și Dumitru Comșa.

E vorba de a ridiculiza pe *femeile leneșe*, care stau adăpostite sub argumentul: Ziua cutare nu este tertat să lucri — trândăvesc. După ce a înșirat toate credințele deșarte, referitoare la toate zilele săptămânii, urmează Coșbuc :

„Și așa. Acum, că femeile noastre cele harnice nu pun mâna pe ac nici într'o zi a săptămânii, nu e lucru mare. *Și bine fac*. Las că coasă calicele și cele ce vreau s'o pajă pe ceea lume! Del Par'că nu pot copiii până sunt miei să umble pe uliți după vorba cântecului „îmbrăcați și învăseuți, cum din mame-au fost năseuți”, iar celor mari și bărbatului și fie, cinstită gospodăreasă, nu vă puteți cumpăra de-a gata cusut tot ce vă trebue, din oraș? Iar dacă se rupe cămașa, ce să umbli cu acul, poart-o ruptă, mai încege-o cu curmeiu și-o leagă cu sfori de tel. — Și cu spălatul tot așa. Lunea nu te speli, Marția nu și așa câte zile are săptămâna. De ce? Dumnezeu a dat apa pentru alte cele, să poarte morile de apă, să rupă malurile și să facă noroi pe uliți. Alți oameni zic că a dat-o Dumnezeu și ea să ne spălăm cu ea și s'o bem. *Iarlă, doamne*. Dar atunci juica și basamacul de ce l-ai dat?”

În loc de „dăscăleală”, deci — maliția sfetnicului. Muștrarea cu *apoteozarea contrarului*, ca să te constrângă

evidențierea absurdității să pleci capul, rușinat, ca la copii, când le put în vedere să săvârșească tocmai ce nu trebuie să facă.

Și Dimitrie Comșa și — de sigur — și G. Coșbuc au recoltat pe urma acestui sistem rezultate satisfăcătoare. D. Comșa auzea, la câteva săptămâni, ba și ani, după ce fusese în satul pe unde a „probozit“ astfel: „a avut dreptate domnu' — iacă, ne-am îndreptat!“ (nu numai la satirizarea lenin, ci și a luxului, a hainelor „nemțești“, a agriculturii, etc.)

Propagandistul actual va putea folosi cele scrise de Coșbuc și dintr'alt punct de vedere: împrumutând explicații de „zicători“ de ale lui.

Coșbuc avea o pasiune deosebită de a *explica* „zicători“ de ale țaranului, căutând să pătrundă în *tainele mentalității lui*. În „*Vatra*“, revista pentru familie, pe care o redactase împreună cu Caragiale și Slavici, pe vremuri, a publicat o serie de capitole, intitulate „*Vorba ăluia*“, în care a dat tâlcul unor fraze ca acestea: „nici în elin, nici în mânec“, „a prins prepelița de coadă“, „la botul calului“, „lasă-l în moarea lui“, „târța-pârța“ și altele.

Iată o ingenioasă explicare a cuvintelor „*târța-pârța*“: „Zicătoarea e de proveniență ardelenescă.. S'a născut așa. De câte ori românii din Ungaria se mișeau, în veacurile trecute, cerând pământ și reforme agrare, nobilii unguri le făgăduiau a treia parte din bunurile lor, ca să-i liniștească. Nobilii discuteau chestiunea, pentru ochii lumii, dar lucrurile rămâneau ballă. Fiind limba parlamentară cea latină, deputații vorbeau de *tertia pars domeni*i (a treia parte de pământ). Românii au auzit azi, au auzit mâne de *tertia pars* și au văzut că totdeauna au fost trași pe sfoară. Când le mai făgăduiau nobilii drepturi, românii ziceau: „Aș! Ne dați iarăși *târța-pârța*!“

Acum o explicare foarte dureroasă:

Coșbuc se întreabă odată: care este obârșia expresiei „*minte ca din carte*“? și raționează astfel: „Minciuna poate să fie mare „cât toate zilele“, ba poate să fie și cu coarne! — curioasă expresiunea asta, minciună cu coarne! — dar minciuna cea mai cu șart e tot cea din carte. Astăzi (prin 1903!), mai ales, *de când avem atâtea gazete, nu e lucru mare să vezi născându-se zicătoarea: „minte ca din gazetă*“. Dar ea e de mult născută, veche, de pe vremea

când nu erau gazete, de pe vremea când Românul nu cunoștea alte cărți decât cele bisericești. Atunci cum a ajuns Românul să zică despre carte că minșea de înghiașă apele? Și găsești răspunsul în faptul că prevestirile vremii de prin *calendarele populare* de multe ori nu corespundeau realității, încât țaranul a ajuns la convingerea că se minte ca din carte, adică din *calendar*.

Astăzi? Nu e îndreptățită, în mare parte, fraza „minte ca din... gazete”? Asta să nu o spună propagandistul țaranului, ci să pledeze pentru gazeta cea *întremătoare*!

După cum cere Coșbuc întremarea dela... dulceața cu apă!

În lupta împotriva alcoolismului la Coșbuc o ținută de mediator. Nu e intransigent, ci urea să îmbunătățească situația, încet pe încetul. Dar să-l așcultăm pe Coșbuc însuși, cum critică obiceiul din „Europa” de a te cinsti cu beutură — și pe atunci încă nu era moda cocktail-urilor!

„În toată Europa este obiceiul, că dacă mergi în casa cuiva, să te cinstească. În tot apusul Europei obiceiul în casele cele bune este să te cinstească, ori pe ce vreme ar fi, cu un pahar de lichior ori de coniac, iar seara cu ceai, pe care nu-l beau de dragul ceaiului, ci al romului. În casele oamenilor mijlocii, ale țăranilor, se cinstea cu un pahărel de rachiu, de ce-ar fi, de prune, de brad, de cereale. Acest obicei e rău. Dintr'un pahar se fac două și din două nouă, într'o casă, dar dacă ai să mergi în mai multe? Dă spui lucrul acesta rău, pentru că ureau să vă scot la iveală lucrul bun ce-l avem noi românii în punctul acesta. Iacă la noi, în România, s'a introdus frumosul și bunul obicei, de a se cinsti mușafirii ce-ți vin în casă, cu apă! Da, cu o linguriță de dulceață, ori cu o cafea și cu un pahar de apă rece. Germanii, francezii și italienii și toți cei din Apus, nu cunosc acest obicei și râd cu hohot și cu neîncredere, că noi, românii, ne cinstim cu apă. Obiceiul, după cum se arată, noi îl avem *dela turci*, cari nu beau alcool și sunt mari iubitori de apă proaspătă și curată. Între puținele lucruri bune, în puzderia de lucruri rele, pe cari ni le-au hărăzit turcii, îl avem și pe acesta și le putem fi mulțumitori turcilor. Frații noștri din Ardeal nu cunosc dulceața și apa rece, ea cinste a mușafirilor și dacă intri în casa preotului ori a învățătorului, ori a oricărui om mai scuturat din sat ori din oraș, cel dintâi lucru e să-ți pui elondirul cu rachiu dinainte”.

Cum motivează Coșbuc punctul său de vedere față de alcoolism? „Întâi, lucru ce l-am spus, nu trebuie să ne gândim la stărpirea de tot a acestor deprinderi (de a bea) și a tuturor, ci numai la *împușinarea* unora și la *slăbirea* altora. E de negândit, că am putea *deocamdată* să

facem lumea să nu mai bea și nu e nici trebuință s'o ducem până la atâta, căci oamenii au băut de când e lumea și vor bea. Lupta noastră ar fi s'o facem să bea cu cumpăt și nu până își pierde mintea și nu de dimineața până seara. Al doilea lucru, care ne face să ni se pară greu lucru de-a stârpi deprinderile de-a bea, este, că nu știm de unde să începem. Am văzut însumi eu pe-un învățător tânăr, foarte zelos, care s'apucase în sat să dăscălească pe cei mai bețivi oameni, să le dea sfaturi și să le predice. Această urmare nu e de nici un folos, Pe bețivul adevărat n'o să-l întorci dela calea lui cu învățături din carte; pe acesta numai Dumnezeu cu o boală grea, cu o primejdie mare, cu o spaimă grozavă, îl poate face să se lase de rachiu. Dacă ne-am așintit ochii la cei bețivi și am căuta să-i scăpăm, am pierdut, poate, din vedere pe cei ce se ridică pe urma lor, alți bețivi, cari primenesc rândul celor vechi. Și așa ar trebui să ne hărțuim veșnic cu bețivi dați gata, câtă vreme e cu mult mai de folos să lăsăm pe cei vechi în drumul lor și să împiedecăm pe cei tineri de-a nu ajunge bețivi.

„Aceasta este toată înțelepciunea: nu să întoarcem de pe calea pierzării pe cei intrați pe această cale, ci să închidem calea celor ce vor să intre pe ea. Știu că într'asta mă abat dela învățătura bibliei. Dar dacă ni se țintă și răzând să spunem adevărul, apoi biblia s'o fi gândit la multe păcate în lume, dar numai la rachiu nu s'a gândit, căci pe acele vremuri rachiu nu era pe lume. Biblia vorbește de beția vinului. Și ce are a face vinul, cu otrava rachiuului? E adevărat, că ori vin ori rachiu, tot băutură bețivă este, dar răul ce ni-l face aceste două nu este tot unul“. (Dintr'o conferință antialcoolică, tip. de „Casa Școalelor“: „Biblioteca antialcoolică“ Nr. 11, 2,5 Lei.)

Dela alcool să trecem la primejdia ce ne paște cu boscoanele babelor la sate.

Sunt interesante considerațiile ce urmează, privitoare la medicina populară. Interesante și dintr'alt punct de vedere, decât al propagandistului cultural. „Astra“ a primit tocmal un manuscris prețios, al unui specialist în botanică și în medicina populară și se pregătește să tipărească lucrarea: o trecere în revistă a tuturor plantelor medicinale, cunoscute și folosite de poporul dela sate. În urma anchetei ce se va întreprinde, se va constata dacă nespuse de marele număr de plante medicinale, recomandate de „babele“ și de ceilalți, cari se pricep la leacuri, sunt, de fapt, toate recomandabile din punct de vedere medical. Dacă s'ar adeveri experiența favorabilă a țăranilor, ar spori numărul plantelor medicinale cunoscute de lumea medicală mondială cu vreo câteva zeci de plante, ceea ce

ar fi o contribuție prețioasă a țăranului român la medicina universală.

Ce păreri avea Coșbuc despre *descânțece* și *medicina populară*?

„Cu toate că e așa de batjocurită medicina populară, eu sunt convins că oamenii de știință vor putea să învețe multe dela babe. Poporul nostru cunoaște o mulțime de plante medicinale, știe cum să le culeagă și cum să le păstreze și mai ales cum să le întrebuințeze. Prea bine știu și eu, că babele sunt în cele mai multe cazuri o primăjdie pentru sate, că doftoriile lor sunt întemeiate foarte des pe simple analogii, că dacă, întâmplător, o boală și o plantă au acelaș nume, prin nimic nu poți vindeca boala decât prin planta asta — d. e. sângurul vindecă scursorile de sânge, urechelnița vindecă boalele de urechi — și că face experiențe cu felurite plante la boale, pe cari încă nu le cunoșc bine. Despre descânțece și celelalte ceremonii, ce le fac când s'apucă de „meșteșug“, n'ar trebui să vorbim tocmai cu atâta dispreț, căci acestea sunt rămășițe de-ale ceremoniilor religioase din timpuri primitive și păgâne, când medicul era una cu preotul și deci ele fac parte dintr'acele frumoase obiceiuri despre cari strigăm mereu: „Se pierd, se pierd! Să nu le lăsăm să piară!“

„Eu am apărut și apăr totdeauna obiceiurile poporului, când sunt frumoase și nevinovate și-mi place să le cunosc pe toate intru adâncul lor, adică să-mi explic și originea și cauza lor. Cari nu sunt vrednice de trăit, pot să piară în bună pace și cari sunt urâte — cum e Ju-jenl — și barbare, ar trebui chiar scoase din deprinderile poporului, fie chiar și cu sila legilor. Dar nu trebuie să le fierbem pe toate în aceeaș căldare! Multe le credem noi că sunt superstiții în popor și le rubricăm între „nerozii de-ale oamenilor îneculți“. pe când ele sunt simple reminiscențe și frânturi dintr'un sistem metafizic, care odată își avea rostul său. Și, fiindcă nu le înțelegem, sunt prostii!... Astea le zic și despre medicina poporului. Eu, bine înțeles, nu năzuiesc să-mi pun capul sănătos sub evanghelie și nici m'aș încrede în doftoriile babelor niciodată. Hotărât nu; babele dela sate mai mult strică și omoară, decât ajută și vindecă. Oamenii dela sate pot crede ce vreau — și pot crede și eu ca ei câte unele — dar pentru aceea nu-i învăț să alerge numai și numai la babe, fugind ea de ciumă de doftor. Pot să stea alături babele cu doftorii, căci nu se poate tăgădui că la unele boale mai ușoare își are și poporul știința sa experimentată de veacuri. O să vie vremea când babele au să piară de pe fața pământului, cu tot bagajul lor, atunci când doftorii înșiși vor stăpâni acest bagaj. Da, numai atunci. Doftorii ar trebui să se intereseze mai mult de ceea ce știu și fac babele, căci fără îndoială este ceva de învățat dela ele. Și ar mai trebui să s'apropie de felul de a gândi al țăranilor în materie de medicină. Poporul își are stabiuite diagnozele sale, cauzele boalelor, tratamentele lor — false ori adevărate, puțin îmi pasă, doftorii trebuie însă să le cunoască, altfel de geaba li-e toată truda de a se apropia de țăran.

A, țăranul e îndărătnic, încăpăținat, nu urea să priceapă știința medicinei! Fie și așa, dar, să-mi dați voie să fie și întors. De ce să ne batem joc de apa descântată și să ne mirăm că țăranul nu ia chinină? Ia, să probăm o glumă, să ne facem că credem în apa descântată și să i-o dăm țăranului s'o bea după ce am pus chinină într'ansa. Are să ia chinina, are să ia orice doftorie îi vei cere, dacă îi vei pune-o în apă descântată. El va crede că tot apa lui i-a ajutat, nu chinina. Dar ce ne pasă nouă ce crede copilul și țăranul: sănătos să-l facem!"

După cum pledează pentru o îmbunătățire sanitară, se îngrozește și de birouerație.

Care să fie „puterea limbii românești?” se întreabă Coșbuc, într'alt articol. Odată se află pe străzile Viennei și dă de doi soldați, cari se plimbă. Trăgând cu urechea, prinde frânturi de vorbă românească. Nu era însă nici vorbă bucovineană, nici bănățenească adevărată, ci un amestec cludat. Curios să afle cum vorbesc, îi urmărește.

„În urmă, i-am oprit, să-l întreb de unde sunt și unde au învățat româneasca lor așa de poeită. — Unul: „lu-s dila Zara“. Celalalt: „lo di Teiei di Boemen“. — Să fiți ai tatarilor, gândeam eu. Unul, din Dalmația, din Zara, altul dintr'altă margine a împărăției austriace, din Boemia. Într'adevăr, unul era *albanez* și altul *boem* (ceh), dar cum au ajuns ei să vorbească românește? Neputând să mă înțeleg cu ei repede și văzând că mă trudea degeaba cu graiul lor, am început să vorbesc nemțește. Nemțește însă ei vorbeau și mai rău decât românește. — Mi-a fost mai mare mirarea când am înțeles că ei vorbesc românește, fiindcă altfel nu s'ar putea înțelege unul cu altul. Erau din cazarma unde staționau soldații români și au prins dela aceștia grațul românesc“.

Pe atunci domnia K. u. K. îi ducea pe bleștii oameni la „Beel“, să servească mărtinimosului stat Austro Ungar! Limba, care are atâtea frumuseți, câștigă teren, vrei, nu vrei.

Multe și elocvente părți s'ar mai putea cita din cartea lui Coșbuc — ne mărginim însă la cele citate, ca să se vadă câte observații fine, câtă plasticitate, câtă bogăție de idei este adunată în acest grănar plin-plinut — ce așteaptă pe propagandiștii culturali de astăzi, ca să-i cântărească snopii și să-i dea la treierat.

Într'alt loc al revistei noastre, cităm la cronică un pasaj în care ne descrie dl H. H. Stahl pe câte un propagandist cultural de moda nouă, cum cutreieră satele, aruncând cu nemilulăta idei-pleavă. Ascultând pe acești domni, ai crede că dela dumnealor și numai dela

dumnealor s'a zămislit lumea. Nimic nu s'a scris, nimic nu s'a gândit până nu au sosit dumnealor pe lume! Critică tot ce au întreprins înaintașii. Firește, e mult mai ușor, mai ieftin, să critici — fără de a fi luat la cunoștință, cu multă smerențe chiar, străduințele de propagandiști culturali, de cari au fost și la noi, orice s'ar zice.

Și aici, ca în multe altele, e vorba să scrutezi, să aflu pe antecesorii, să cunoști calitățile sfaturilor unora ca : Sp. Haret, Spiridon Popescu, G. Coșbuc, Ioan Pop-Reteganul, D. Comșa, ca să nu vorbim decât de cei morți, și alții și alții — ca mai apoi să porcezi la drum *mai întremat*, câștigând putere, în urma faptului că nu ești singur, ci unul dintr'o falangă întreagă de propagandiști culturali, cari întreabă scrisul celor morți și dă o întrecere nobilă cu cei în viață.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Probleme ale școalei țărănești

de **Al. Dima.**

Educațiunea poporului a devenit în sfârșit și la noi o preocupare ce depășind vechea ei atmosferă romantică, exaltarea lirică a „marelui anonim” și a „apostolului cultural”, a intrat în făgașul unui spirit mai obiectiv, mai aplicat realităților, mai sistematic și mai eficace deci. Induiosător de nativ, dar entuziasta perioadă dinaintea războiului, se lichidează acum printr’o concepție ce accentuează *momentul practic al organizării*. Se lucrează fără îndoială cu mai multe roade astăzi, se pătrunde vertical în inima lucrurilor, se cercetează mai adânc realitatea și se încearcă a se contura mai limpede idealul educativ-colectiv ce urmează a fi înfiripat. O caracteristică de seamă a acestei metode e faptul că ea prețuiește mai presus de orice frumuseți teoretice, elementul efectiv al *realizării* ce vorbește cu puterea exemplului viu. În educația poporului se vorbește mai puțin literar astăzi, dar se înfăptuiește mai mult.

Activitatea aceasta practică își are însă — cum e și firesc — inconvenientele ei. Prin excesivă aplicare, ea poate ajunge uniformă, mecanică și mai ales lipsită de un orizont mai general al vieții, de o concepție sau de un ideal mai înalt. De aci se naște nevoia *teoretizărilor*, a discuțiilor de idei ce n’au de sigur menirea de a făuri rezultate abstracte, ci tocmai de a ajuta o mai potrivită aplicare în realitate.

Lucrurile s’au întâmplat astfel și cu școala țărănească, instituție de educație populară care — odată adoptată la noi ca idee — a și fost pusă în practică cu o grabă ușor de înțeles pentru entuziaștii ridicării țăranului. Activitatea în această direcție a „Astrei” mai ales, prin numărul mare de școli înființate, prin durata și stăruința cu care se lucrează mai departe, este de o deosebită elocvență. În spi-

ritul conducerii „Asociațiunii“ însă, toate aceste realizări au fost concepute ca un fel de experiențe vii și continue de pe urma cărora școala țărănească are încă multe de învățat. Nevoia meditației teoretice pe materialul de fapte săvârșite se impune dar, permanent. Predominarea realizărilor nu trebuie să pună în umbră discuțiile teoretice.

O accentuare a acestei vederi prin scrierea unei cărți, ne oferă de curând dl *Leon Topa* în lucrarea sa despre „Universitatea țărănească“ *) teoria și practica ei. Este un studiu cu totul academic scris cu metodă severă, cu o bibliografie bogată și actuală, prea didactic uneori, excelent în partea teoretică, mai puțin în cea practică în care încheierile se construiesc exclusiv pe schelele școlii dela Roșu-Stânca, atunci când autorul ar fi avut la dispoziție un material mult mai bogat ce i l-ar fi dăruit numeroasele școli țărănești ale „Astrei“. Concepția d-lui *Leon Topa* e formată în școala sociologică a prof. *Traian Brăileanu* dela Universitatea din Cernăuți, a cărui distinsă înrâurire se poate urmări.

În ce ne privește, ne facem o plăcută datorie recomandând-o conducătorilor școlilor țărănești care trebuie să aibă și o solidă pregătire teoretică, atunci când își iau greaua sarcină de a înființa și duce la bun sfârșit o astfel de instituție.

În rândurile ce urmează vom desprinde din cartea citată câteva probleme și soluțiuni, ce ar putea să intereseze de aproape vreața școlii țărănești luminându-i mai bine viitorul.

* * *

Ceea ce trebuie mai întâi statornicît e faptul că dintre toate mijloacele educațiunii poporului universitatea populară a cărei ilustrație specială o alcătuiește școala țărănească, e „cel mai complicat și mai eficace mijloc de educație a poporului.“ **) Atât lucrările teoretice cât și realizările practice sunt argumente ce susțin adevărul acesta. Dintre datele statistice privind „universitățile populare“, cităm

*) Editura „Societatea pentru cultura și literatura română în Bucovina“, Cernăuți, 1935. pag. 161.

**) Op. cit. pag. 50.

unele edificatoare: între 1893—94, Danemarca număra 80 de universități țărănești, iar între 1894—96 au trecut prin instituție 120.000 de persoane, ceea ce înseamnă că fiecare a cincea sau a șasea persoană din popor a frecventat școala. În Franța existau 100 de universități populare în 1903. În Germania anulul 1927 au fost 75—80 de instituții țărănești în afară de cele proletare și burgheze. În Suedia, Norvegia, Finlanda, Anglia, America și alte țări, activitatea instituției e considerabilă. Un educator german — Paul Steinmetz — a scris rânduri semnificative în această privință, precum: „După război, redresarea națională nu a fost pusă pe seama școlii oficiale, ci a universităților populare“.

Generalizarea în atâtea țări a instituției arată deci eficacitatea acestui mijloc educativ și pledează pentru entuziasmul cu care a fost învăluită și la noi.

Odată încrederea în școala țărănească întemeiată, să înfățișăm câteva din problemele ei esențiale.

Care urmează să fie idealul educativ al instituției? Întrebarea este de sigur crucială întrucât de răspunsul ei depinde felul organizării practice a școalei țărănești. La noi unde instituția abia a început să trăiască, un pericol anume pare a se ivi: ca o reacțiune împotriva intelectualismului educației poporului dinainte de război, școala noastră țărănească ar putea luneca spre un practicism și o specializare cu totul nepotrivită. Cercetările teoretice ale acestei chestiuni au dus însă la rezultatul că din concepția universității populare și deci a școalei țărănești trebuie să se elimine după *Paul Honigsheim* trei obiective: 1. ceea ce se reduce numai la răspândirea științei, 2. cultivarea numai a unor laturi singuratiche ale sufletului, 3. scopurile profesionale, practice, exclusive. Școala țărănească trebuie să devină — ca un ideal educativ pozitiv — o instituție a culturii naționale tinzând să desvolte în sufletul elevilor-țărani, iubirea, entuziasmul pentru totalitatea valorilor morale, sociale, economice și artistice ale unei națiuni ca și o instituție a educației cetățenești prin care indivizii să fie obișnuiți a deveni membri conștienți ai statului. Solidaritatea socială se încheagă de asemenea în școală

țărănească prin faptul că aci pătura de jos ia contact mai viu și mai susținut cu cea de sus. Caracterele școalei țărănești ar mai fi apoi — după citata lucrare — *libertatea modernismului și idealismul*. Ca instituție într'adevăr, școala țărănească trebuie să fie *liberă* față de oficialitate spre a nu fi stânjenită în opera ei, *modernă* întrucât folosește cele mai actuale mijloace de educație pentru influențarea integrală a sufletului, *idealistă* prin tendința ei formativă, „de a trezi interesul, entuziasmul și nu de a da cunoștințe profesionale“.*)

Dacă acum comparăm idealul educativ ce-am înfățișat mai sus cu scopurile școalei țărănești a „Astrei“, avem prilejul să constatăm în mod obiectiv că tocmal acesta a fost și obiectivul „Asociațiunii“ care n'a înțeles să întemeieze nici școli exclusiv teoretice, nici exclusiv practice sau profesionale lăsând să domine un caracter de generalitate în cadrele naționale.

Prezentând și recomandând din nou acest minunat ideal educativ, voim să ferim pe conducătorii școalelor noastre țărănești dela orice înclinare a balanței spre teorie sau spre practică numai.

Să ne apropiem acum de problemele ce privesc organizarea în fapt a școalei țărănești, preocupându-ne mai întâi de *chestiunea pregătirii* înființării unei instituții de acest fel. O vie propagandă trebuie să însoțească inițiativa întemeierii școalei. Ideea va fi anunțată săteanului în biserică de către preot, la școală de învățători, la diferite adunări de autoritățile satești. Vor fi ținute șezători și conferințe de propagandă de către viitorii profesori ai școalei, care vor avea astfel și prilejul să cunoască mediul elevilor. Se vor culege informațiuni dela preot, învățători și săteni asupra celor mai indicați de a frecventa școala. De asemenea se va folosi calea propagandei prin presă. Recrutarea elevilor va fi însă în fond cu totul *liberă*, participarea sătenilor urmând a fi actul voinței și convingerii lor proprii. Propaganda trebuie apoi întreprinsă cu cel puțin două luni înainte, același sat fiind vizitat de mai multe

*) Op. cit., pag. 53.

ori pentru ca țăranul să albească răgazul a se sfătui cu familia și consătenii lui. Hotărîrea lui cu cât va veni mai greu, cu atât va fi mai statornică.

În parte și pe unele locuri în total, prescripțiile acestea au fost utilizate și de școalele noastre țărănești. O însemnare a lor aci nu este totuși inutilă pentru acele despărțăminte care își vor înființa abia de acum instituția sau pentru acelea care au folosit numai în parte metodele propagandei de mai sus.

Locul școlii este de asemenea o problemă ce trebuie discutată. Dl Leon Topa susține astfel pentru școlile țărănești exclusiv centrele rurale, sate fruntașe la întâlnirea mai multor sate. La Adunarea generală dela Târgu-Mureș, de acum doi ani, regretatul președinte al secțiilor noastre G. Bogdan-Duică, a pledat tot pentru înființarea școlii la sate, susținând ideea și în „Telegraful Român“ (Nr. 39, din 23 Sept. 1934) „Asociațiunea“ și-a constituit însă în majoritate instituția la orașe în centrele despărțământului. Este — fără îndoială — aceasta o problemă de toată însemnătatea și mai ales de mari dificultăți, întrucât avem argumente și pentru o ipoteză și pentru cealaltă. Soluțiunea nu trebuie însă încercată în mod teoretic exclusiv, ci mai mult practic, gândindu-ne la condițiile speciale ale fiecărui despărțământ și la experiența lui precisă. „Transilvania“ își oferă bucurios paginile celor cari ar voi să desbată problema.

O altă chestiune importantă este cea a *corpului didactic* al școlii țărănești. Conducerea trebuie dată unui singur conducător, ei nu eventual unui comitet. Unitatea direcției se cere negreșit statornică. Atât organizarea administrativă cât și cea a programului va fi supravegheată de aproape de conducător, care ar trebui să fie chiar intern, în școală.

Profesorii ar urma să fie recrutați dintre specialiști în diferitele ramuri și care au propagat ideea printre țăranii cunoscându-le — cum spuneam mai sus — mediul de unde purced. Adăugăm acestor observații încă una care este de fapt în spiritul instituției: să evităm alegerea profesorilor care specializându-se exagerat au pierdut cumpăna integrării în viață a discipolilor lor. Educatorul

trebuie apoi să fie un entuziast al faptelor culturale, să lucreze cu pasiune, tenacitate, răbdare. Obiectivul lui nu va deveni coborîrea culturii elitelor la nivelul țărănesc, ci numai desăvârșirea culturii poporului.

Venind acum la problema *activității școlii* — la cea a programului ei — lucrarea citată începe prin a face o importantă propunere și anume: programul nu trebuie impus de sus în jos, ci elaborat de conducătorii împreună cu elevii. În acest scop, se organizează anchete orale și scrise din care să se vadă ce ar voi anume să cunoască elevii.

Asupra *materiilor* ce se vor predă apoi și pe care dl Leon Topa le grupează în *a) pregătire socială* (Religie, Română, Istorie, Drept, Educație morală și socială, Geografie, Igienă, Muzică, Educație fizică) și *b) pregătire profesională* (Agronomie, Științe Naturale, Matematică, Fizică și chimie, Lucrări practice, Viticultură, Pomicultură, Avicultură, Apicultură, Piscicultură), ridicăm de asemeni obiecția dlui *Stanciu Stoian*, directorul revistei „Căminul cultural” care s'a declarat într'un număr împotriva *obiectelor* în sensul învățământului, cerând înlocuirea lor — în școala țărănească — prin metoda *centrelor de interes*. Este o nouă problemă pe care o supunem meditației conducătorilor școalelor „Astrei”, înainte de a-și organiza programul lor.

Chestiunile ce am desprins mai sus din lucrarea dlui Leon Topa împreună cu observațiile noastre incidentale sunt menite să pună despărțimintelor „Asociațiunii” întrebări ce privesc o cât mai potrivită și mai sistematică organizare a școlii țărănești. Nu putem încheia fără a face din nou apel la conducătorii noștri invitându-i să discute viu și adânc, problemele ce am ridicat. Experiența lor mai ales va fi un tezaur de frumoase sugestii, pe care noi le-am dori pe larg dezvoltate în buletinul nostru ce ar trebui să devină o tribună vie a școlii țărănești, o întâlnire de păreri argumentate spre a da noii instituții soliditate și deci viitor.

Unitatea sufletească

(Material pentru conferință populară)

de I. Agârbiceanu.

„Eu ți-s frate, tu-’mi ești frate
Intr’amândoi un suflet bate“.

1. Auzim mereu vorbindu-se despre unitatea sufletească. Se spune despre ea că este de lipsă, că-i o mare putere, că până când un popor nu are aceasta unitate, nici nu poate fi vorba de asigurarea viitorului său. Se zice că neamurile care au unitate sufletească sunt ca niște cetăți, în care nimeni nu poate intra fără voia celor dinlăuntru. Că numai astfel de popoare rămân slobode, cuceresc bogății, înaintează în cultură.

Citim mereu la gazete că cutare lege sau măsură a cărmuirii ar fi împotriva unității sufletești a poporului românesc. Că, mai ales nedreptatea, fărădelegea, hoția și tâlhăria strică mult unității sufletești. Ba sunt destul oameni și destule gazete care strigă mereu că noi Românii nu avem nici acum acea legătură sfântă care se numește unitate sufletească.

2. Să cercetăm cum stau lucrurile. Și mai întâi să vedem ce însemnează aceste două cuvinte pe care le întâlnim așa de adeseori în vorbirea de toate zilele și în slovă tipărită.

„Unitate“ vine dela cuvântul „unu“, cu care începem numărătoarea. Oricine înțelege că atunci când spunem numărul „unu“ nu poate fi vorba despre mai multe lucruri sau persoane, despre mai multe gânduri și simțiri, ci numai despre una. „Unitate“ tot acest lucru singuratic însemnează.

„Sufletesc“, vine dela cuvântul „suflet“, după cum „trupestec“ vine dela cuvântul „trup“. Toată lumea înțelege că atunci când te doare capul ai o durere trupestă, iar când îți pare rău că ți-a murit cineva ai o durere sufletească.

Având noi trup și suflet, toate lucrările noastre vor fi și ele de două feluri: trupesti și sufletești.

„Unitate sufletească“, va însemna, deci, a avea *același* suflet, a avea *un* suflet, mai mulți inși. Putem spune despre un popor întreg că are unitate sufletească atunci când toți fiii unui popor au același suflet, după vorbele cântecului

Eu ți-s frate, tu-’mi ești frate
Într’amândoi un suflet bate.

3. După cum *unitate politică* însemnează că azi toți Românii au același regim politic, adică au aceeași țară și aceeași stăpânire.

Prin unirea de după marele războiu, noi am ajuns la unitatea politică. Din mai multe țări românești, — dintre care unele supuse înainte altor stăpâniri — noi am ajuns să facem o singură țară. Prin această unitate politică, noi am ajuns și la *unitatea națională*, adică românii din diferite regiuni, care formau și înainte de 1918 o *națiune*, însă ruptă în cinci părți, — au ajuns acum să facă o *națiune nedespărțită*.

Dar nu este tot una a spune: *unitate națională sau unitate sufletească*? Dacă avem pe cea dintâi, nu avem deodată și pe cea de a doua? Se pare că nu. Pentru că azi toată lumea știe că noi Românii trăim în *unitate națională*, adunați într-o singură țară națiunea întreagă și în *unitate politică*, adică avem aceeași stăpânire românească, cu aceleași legi pentru națiunea întreagă. Știm aceasta cu toții și totuși sunt destul care spun că nu avem încă *unitatea sufletească*, sau că nu o avem în măsura în care ar trebui s-o avem.

4. Unitatea sufletească numai atunci ar fi tot una cu unitatea națională când sufletul fiecărui român ar gândi, ar simți și ar lucra la fel. Există un suflet național la fiecare popor, care îndreptățește principiul naționalităților, ca adică fiecare națiune să hotărască singură de soarta sa, trăind într’un singur Stat, având aceeași cărmuire și aceleași legi. Un astfel de suflet național am avut și noi Românii, ori sub câte stăpâniri am fi trăit. Din acest suflet s’au născut însușirile care dau viață unui popor: aceeași limbă, aceeași lege, aceeași datini. Calitățile sufletului na-

țional fac ca un popor să se deosebească de alt popor. După ce deosebim noi popoarele dacă nu după limba pe care o vorbesc, după legea în care se închină, după datinile pe care le au, după tradiția lor?

Dar Românii din Ardeal, Bucovina, Basarabia și Regatul vechiu au avut de aproape două mii de ani același suflet național și totuși nu au avut o unitate națională. Aceasta ne-au dat-o, pe lângă împrejurările din afară ale ultimului război, *puterile unității sufletești*.

Deci unitatea sufletească e de mai mare preț decât unitatea națională. E mai tare. Am stat sute de ani sub stăpâniri străine, deși vorbeam aceeași limbă, ne închinam în aceeași lege și aveam aceleași datini. Am stat amorțiți și am privit cu nepăsare la durerile neamului românesc din alte părți. Numai după ce am început a cunoaște, a simți și a prețui faptul că avem același suflet național, am început să pregătim puterile care ne-au dus la unire, adică numai după ce am început să avem și *unitate sufletească*.

Pentru a lămurii și mai bine vom spune următoarele: România Mare s'a făcut în 1918. Am ajuns atunci la unitatea politică, la unitatea națională. Dacă în anii următori noi Românii adunați laolaltă într-o singură țară nu ne-am fi înțeles de fel, n-am fi început să ne batem între noi ca orbit: Ardelenii cu cei din Regatul vechiu, aceștia cu cei din Basarabia și Bucovina, dacă am fi ridicat armele unit împotriva altora, ce s'ar fi ales până azi de România Mare? Ar mai sta ea în picioare? De sigur că nu. Ne-am fi împărțit iar în mai multe țărișoare și poate până azi ne-ar fi înghițit vecinii cari ne pândesc.

Ce putere ne-a ținut laolaltă? Unitatea națională, același suflet național? Dar pe acesta l-am avut și înainte cu cinci sute de ani și totuși n'am fost laolaltă în aceeași țară. Așa dar ce putere ne-a ținut împreună? Numai *unitatea sufletească*: am știut cu toții și am simțit că e bine și fericitor să nu ne mai despărțim, chiar dacă ne întâmpină destule greutăți. Nu ne-am mai dorit slugă la străini, ci stăpâni în țara noastră.

5. De aici se vede că-s în greșeală cei ce spun că noi Românii nu avem nici acum o unitate sufletească în ca-

drele unității politice și naționale. Avem unitate sufletească în cadrele unității politice și naționale. Avem unitate sufletească, adică același gând și simțire, însă nu în măsura care ne trebuie și la care e nevoie să ajungem, dacă voim să ne asigurăm viitorul.

Avem unitate sufletească — deși nu cât ne trebuie — și încă nu de azi, nu din 1918, ci cu cel puțin două veacuri înainte. Inceputurile ei au răsărit atunci când strămoșii au început să-și dea seama, — luminați de carte și de învățătură — că după cum toți Românii au aceeași naștere, tot astfel trebuie să aibă aceeași viață, — aceeași soartă, — aceeași moarte.

Unitatea sufletească la Români a început să se ridice când cărturarii noștri au început a propovădui că toți ne tragem neamul dela Romani, că suntem un popor de viță aleasă și nu mai putem rămâne slugi altora.

Unitatea sufletească a mers crescând, cu cât am avut mai multe școli, mai multe cărți, mai multe biserici. Când țăranul din Ardeal citea și plângea înțelegând chinurile la cari puneau Turcii și Tătarii pe Români dela răsăritul Carpaților, el nu mai avea numai unitate națională, ci și unitate sufletească cu fratele său depărtat. Când un Moldovean sau un Muntean asculta plângând povestite chinurile lui Horea, înainte cu o sută de ani, era dovadă că neamul românesc nu mai avea numai același suflet, dar și *aceeași simțire*, adică avea unitate sufletească.

Când striga poetul „*Hai la Milcov cu grăbire*

Să-l secăm dintr'o sorbire

era dovadă de unitate sufletească. Moldova și Muntenia au fost țări românești veacuri de-a-rândul, cuprinzând popor cu același suflet românesc, dar au trăit despărțite, pentru că n'au avut și *același gând și simțire*.

Același gând, aceeași simțire și aceeași lucrare fac unitatea sufletească a unui popor care are același suflet național.

Eu și-s frate, tu-mi ești frate
Intr'amândoi un suflet bate.

Un suflet bate! Adică un suflet trăiește și trăește puternic: bate, cum auzi că-ți bate inima în piept.

6. Dar prin ce „bate“ un suflet? Prin ce trăiește el puternic? Prin puterile lui, cari sunt *gândul, simțirea și voința*, sau înțelegerea, sentimentul și lucrarea.

Dacă ne vom întreba acum: avem noi Românii din toată România același gând, aceeași simțire și aceeași voință? Sau pe scurt: avem noi unitate sufletească? Au dreptate acela cari spun că nu avem? Sau au dreptate alții cari zic că o avem în măsură prea mare, așa că nu mai e nevoie de creșterea ei?

Dom răspunde că adevărul e la mijloc, ca aproape în toate lucrurile cari se discută.

Avem unitate sufletească, însă nu în măsură trebuitoare. De aceea trebuie s'o cultivăm mereu și să o sporim. Sau, mai aproape de adevăr: în unele lucruri avem puternică unitate sufletească, în altele mai puțină, sau chiar de fel. Norocul și țaria noastră, — chiar dinainte de unire — este că în lucrurile mari avem o prețioasă și viguroasă unitate sufletească.

Cari sunt aceste lucruri când e vorba de cari Românii gândesc, simțesc și lucrează la fel?

a) Mai întâi e sentimentul pe care-l avem față de țara noastră. Iubirea de patrie. Să punem cazul că România întregită e amenințată de un dușman dinafară. Știm și simțim că toți ne-am ridica, cu același gând, simțire și voință, să o apărăm. Aici nime nu se va da înapoi, avem unitatea sufletească de lipsă;

b) Cu toate neînțelegerile din lăuntru și mizeriile unei vieți ce se așează, noi nu ne-am luat la bătaie între noi, cu revolverul în mână sau cu mitraliera, cum s'a întâmplat la alte popoare. Luptele politice la noi n'au degenerat în lupte fratricide; n'am făcut revoluții sociale. Deci și când e vorba de apărarea *din lăuntru* a țării, de asigurarea ordinii, noi am dovedit că avem unitate sufletească: nu ne-am făcut dușmani de moarte, ba nici chiar dușmani adevărați nu s'au făcut cei ce luptă în diferite partide politice;

c) Am avut același gând și aceeași simțire când a fost vorba de reforma agrară, de votul universal. S'au făcut la noi schimbări revoluționare fără vărsare de sânge,

— ceea ce nu s'a prea întâmplat în alte țări. Altă dovadă că avem unitate sufletească;

d) Ne-am aruncat cu mare avânt la carte și învățătură și am dat și dăm un mare iureș să ajungem la toate locurile de conducere. Ba în vremea din urmă se pregătește iureșul cel mai mare pentru a ne face pe dreptate stăpâni pe bogățiile țării care fructifică până acum mai mult pentru străini.

Iată numai câteva din dovezile ce s'ar putea aduce pentru a arăta că noi Românii în *lucrurile mari*, avem același gând, aceeași simțire și aceeași voință. Că avem unitate sufletească. Altfel cele înșirate mai sus nu s'ar fi putut implini.

Dar, adevărat e, că în multe lucruri încă nu avem unitate sufletească, sau nu avem de ajuns.

Unde nu se arată unitatea sufletească pe care ar trebui să o avem?

a) În luptele politice de partid unde oamenii se ceartă mereu, se batjocoresc și se acuză cu cele mai urite lucruri; BCU Cluj / Central University Library Cluj

b) În urmărirea numai a intereselor personale la sate ca și la orașe, când e vorba să alegi un primar, un consiliu comunal ori județean, sau un deputat. Învrăjbirile care se nasc cu aceste prilejuri dovedesc că nu avem destulă unitate sufletească, același gând și simțire care ar trebui să îmbrățișeze numai interesele generale ale satului, orașului, ale țării, iar nu interesul meu sau al tău, sau al cutărui partid politic;

c) În lipsa de interes și de simțire când e vorba de durerile fraților din alte regiuni ale țării, cum a fost de o pildă seceta din anul acesta din Basarabia, cu aducerea foametei. Câți Români au dat ajutor? Și nu trebuia să lipsească nici unul pentru a dovedi vorba: Eu ți-s frate, tu-mi ești frate, într'amândoi un suflet bate;

d) În ușurința cu care judecăm și criticăm tot ce e al nostru și ne batjocorim împreună.

Iată numai câteva din lucrurile unde sau nu avem deloc unitate sufletească sau avem prea puțină.

Leacul e unul singur: să ne cunoaștem mai bine toți Românii împreună. Dacă ne cunoaștem mai bine, vedem că suntem cu adevărat frați, cu aceleași însușiri și cu aceleași vederi. Și ne vom iubi mai mult și ne vom aprecia și ajutara mai mult. Iar cunoașterea aceasta se face prin carte și învățătură, prin cultură. „Astra“, prin cultură urmărește chiar acest nou ideal de viață românească: Să umple țara cu același gând, cu aceeași simțire, cu aceeași voință românească. Adică cu același suflet conștient și luptător, cu unitate sufletească.

Legătura dintre muncă și bani, în viața economică

(Material pentru o conferință populară)

de Ing. Gh. Brânduș.

1. Munca susține viața.

Viața omului nu s'a petrecut totdeauna în așezări organizate, cum sunt astăzi, satele și orașele. În timpuri vechi, atât de vechi, încât nici istoria nu le poate spune pe ani, viața omului se petrecea doar în cete familiare, ceea ce înseamnă că așezarea omenească număra numai câteva familii, sau chiar una singură. Așa fiind, traiul omului era foarte simplu. Tot ce era trebuincios vieții, se făcea în sânul familiei, sau cel mult, familiile se ajutau una pe alta, împrumutându-se. *De aceea putem spune că banul n'a fost totdeauna mijlocul cu care omul să-și poată câștiga cele de trebuință pentru traiul zilnic.*

Pe vremea aceea banul n'avea de altfel nici un rost. Omul muncia și cu ajutorul muncii pe care o desfășura își împlinia lipsurile vieții. Prin muncă își câștiga hrana, prin muncă își făcea îmbrăcămintea, prin muncă își construia toate uneltele pe cari i le cereau feluritele îndelungate, cu cari trebuia să se ocupe. *Vedem deci că dela cele dintâi începuturi ale vieții omenești, munca și nu altceva a fost secretul care a ajutat pe om să trăiască. Din moment ce el n'ar fi muncit, era sortit pieirii, căci nu putea nimeni să muncească în locul lui.*

Dacă am spus că omul ducea la început o viață simplă, nu trebuie să ne gândim că am putea-o asemăna în vreun fel cu cea de astăzi. Oricât de simplu ar trăi acum cineva, viața sa este mult mai ușurată, pe de o parte, iar pe de altă parte ea este mult, mult mai complicată.

Viața de atunci a oamenilor se reducea la hrană, îmbrăcăminte și somn. Hrana și-o câștigau vânând, sau o găseau cutreerând pădurile, îmbrăcămintea și-o făceau din pielea animalelor vânată în vederea hranei,

iar pentru somn, le era de ajuns un loc mai ferit, o peșteră, sau cel mult un bordei rău încheiat.

Dar cu timpul viața aceasta ușoară la început, s'a înăsprit. Cetele de oameni înmulțindu-se, s'a rărit pe de o parte vânatul și s'au speriat și animalele cari nu se mai lăsau așa de ușor prinse în cursă. Așa fiind, oamenii au trebuit să pună mintea în mișcare ca chibzuind, să găsească mijloacele potrivite pentru învingerea greutăților împreunate cu traiul vieții. Astfel au trebuit să și munciască mai mult, așa că viața s'a tot îngreuiat. Când animalele cari la început dădeau buzna peste așezările omenești, au înțeles că omul le este dușman, atunci e firesc că el a trebuit să alerge mult pentru ca să le prindă și să și le pregătească pentru hrană. Iar de oarece cu timpul prinderea animalelor devenise și primejdioasă și cu neputință, oamenii au iscodit instrumentele cari i-au ajutat să omoare vânatul din fugă, fără să se apropie prea mult de el. Alergarea după vânat a cerut însă și îmbrăcăminte mai bună și a și redus timpul liber al oamenilor. Așa fiind unul sau doi membri din familie (tatăl și fiul mai mare) erau todeauna ocupați cu câștigarea hranei și nu mai puteau avea și grija gospodăriei. Pe urmă ei nu mai putură să-și facă singuri îmbrăcăminte, ci trebuiră să lucreze alții pentru a le-o face. În sfârșit, au ajuns la un moment dat, să nu mai aibă timpul trebuincios nici pentru construirea instrumentelor de lipsă la vânat, atât de mult timp le lua câștigarea hranei pentru toți ai casei.

2. Cum s'au născut legăturile economice dintre oameni.

Curând oamenii au început să înțeleagă că nu mai pot trăi așa în cete familiare, pentrucă s'ar expune la foame și frig, de oarece neputând vâna ușor, n'aveau ce mânca și nu-și puteau îngriji nici îmbrăcăminte, nici casa sau bordeiul. *De aceea s'a înfiripat gândul ca să se uniască în număr mai mare și să împartă lucrul între ei.* Unii să facă instrumente, alții îmbrăcăminte, alții să îngrijească adăposturile, iar alții, în sfârșit, să meargă la vânat pentru câștigarea hranei tuturor. Acest fel de a lucra n'a fost însă cu puțință multă vreme, fiindcă era greu să se împartă munca vieții în mod mulțumitor între membrii unui astfel de grup. De oarece însă în timpul când unii lucrau un singur fel de muncă în folosul tuturor, s'au născut deprinderile mai mari ale unora sau altora pentru lucrul pe care-l făceau, au ajuns la înțelegerea să meargă astfel mai departe și să schimbe între ei ceea ce lucrau. *Cei ce vânau schimbau vânatul pe instrumente sau pe îmbrăcăminte; cei ce făceau instrumente de vânat, le schimbau pentru hrană sau pentru îmbrăcăminte și așa mai departe.* Ajunși aci, se vede că oamenii aveau nevoie unii de alții, pentru a-și schimba între ei produsele, *adică lucrul pe care-l făceau muncind, dând ce aveau de prisos pentru ceea ce n'aveau, sau nu puteau face.* Când oamenii au ajuns să schimbe între ei produse *adică lucrurile pe cari le făceau prin muncă, numite în limba cărților: bunuri, s'au născut primele legături economice dintre aceștia.*

Aşa dară, *legăturile economice dintre oameni sunt acelea cari se încheie prin schimbul de bunuri sau de produse.*

Schimbul de produse între oameni pe cale directă, adică dând unul instrumente de vânat şi altul lucruri pentru îmbrăcăminte, pentru ca fiecare să aibă cele trebuincioase traiului, se numeşte troc. Deci înainte de a exista banul care să mijlocească legăturile economice dintre oameni, a existat trocul sau schimbul direct, prin mijlocirea căruiia oamenii şi-au putut câştiga — prin muncă — cele necesare traiului.

3. Schimbul de produse făcut prin mijlocirea unui lucru anume ales.

• Natural că trocul n'a fost nici el multă vreme cu putinţă. Nevoile oamenilor s'au tot înmulţit, încât ar fi trebuit să intervină prea des acest troc, pentru ca să se acopere trebuinţele de tot felul. Pe urmă, cu timpul nu se putea găsi uşor o pereche de oameni, sau două familii cari să poată face schimbul, de oarece trebuia, ca una, să aibă tocmai ce-i lipsia celeilalte. Atunci oamenii au trebuit să aleagă un produs anume care să înlesnească schimbul mai uşor şi pentru care să obţină la un moment dat, tot ceea ce le lipsia. *Aşa au ales ca produs de schimb, odată grâul, altă dată pieile de animale, etc.* Se putea adică în acea vreme cumpăra orice obiecte pentru grâu, sau pentru piei de animale.

Nici în felul acesta însă schimbul n'a fost multă vreme cu putinţă. Omul care în schimbul produselor sale căpăta grâu sau piei şi n'avea trebuinţă de nimic, era nevoit să rămână cu grâul sau cu pieile, iar acestea nu se puteau păstra multă vreme, de oarece dela un timp se stricau. *De aceea pentru ca schimbul să se poată face, au trebuit să aleagă alt produs cu care să se poată cumpăra orice. Natural că acest produs trebuia să nu se strice uşor, pentru ca în schimbul lui să se capete ori când — chiar vreme mai îndelungată — obiectele trebuincioase în aceeaşi măsură, în care se socoteau produsele date pentru obţinerea lui.* Calitatea aceasta de a se păstra vreme îndelungată o au metalele, ca: fierul, arama, argintul, aurul şi aşa mai departe. Dintre metalele înşirate însă, cele cari se puteau păstra fără să-şi schimbe culoarea sau strălucirea erau: aurul şi argintul, dar mai cu seamă aurul, care rămâne mereu cu aceeaşi strălucire. Astfel au găsit oamenii, că obiectul pentru care pot face în linişte schimbul de produse, este numai aurul. *Când ei au ajuns la această idee, s'a trecut dela troc la schimbul de produse prin mijlocirea aurului.*

4. Schimbul de produse făcut prin mijlocirea banului.

Este natural că atunci când oamenii au găsit aurul ca instrument în schimbul cărui să se poată obţine orice, el a căpătat o căutare foarte mare. Oamenii îl adunau de unde-l găseau şi-l păstrau cu sfîntenie, pentru ca să-l aibă la nevoie. Se înţelege astfel, că aurul a în-

ceput să fie considerat cu timpul o avere prețioasă. Cu cât cineva îl avea în mai mare abundență, cu atât putea să-și cumpere mai ușor cele ce-i trebuiau; iar când nu avea aur, era silit să rabde. De aceea nu numai oamenii singuraticei, ci chiar popoarele, făceau, mari eforturi să adune cât mai mult aur. Cu timpul aurul pentru schimb a fost turnat în piese de felurite forme, numite monede. Așa s'a născut banul de aur.

Când e vorba de acoperit nevoile unei singure familii, se înțelege că aurul sau banul de aur e ușor de purtat în buzunar. Nu tot așa de ușor este însă aurul, când este vorba de acoperit nevoile unui grup mai mare de oameni, cum este armata, sau cum este o fabrică cu mulți lucrători care trebuie îngrijită cu cele trebuincioase prin administratorul ei, dacă e departe de oraș. În aceste cazuri un om nu putea purta aurul cu sine, nu numai pentru că ar fi fost greu, ci pentru că putea fi oricând atacat de hoști și de netrebnici. De aceea în asemenea cazuri s'a obișnuit încă cu multe sute de ani în urmă, să se depună aurul la un om de încredere, iar acesta să elibereze o adeverință, în schimbul căreia se putea cumpăra ca și pentru aur. Negustorul-vânzător primea biletul dela omul de încredere în schimbul mărfii și apoi își ridica cu o ocazie el însuși aurul. *Acești oameni de încredere se numiau bancheri și ei căpătau o mică parte din greutatea aurului, în schimbul păstrării lui. Era un fel de a lucra cum lucrează astăzi băncile cu polișele cari dacă sunt achitate înainte de scadență, sunt plătite cu ceva mai puțin decât este scris pe ele și întors dacă nu se plătesc la scadență.*

Depunerea aurului la bancher se făcea și pentru alte motive decât greutatea transportării lui. După ce schimbul prin mijlocirea aurului a luat o mare dezvoltare, firește aceasta s'a întâmplat atunci când oamenii nu mai trăiau în cete mici și singuratice, ci după ce ei s'au organizat în state, bazate pe legături de limbă, interese, etc. fiecare popor sau stat, a tins să-și facă moneda deosebită de a celorlalte. Ca și în zilele noastre, sau mai bine zis ca și înainte de război, moneda de aur a fiecărui stat purta pe ea anumite semne și cuvinte. Cum moneda de aur mai multă era semn de bogăție, iar mai puțină era semn de sărăcie, se înțelege că fiecare stat căuta să mărească numărul acestor monede, micșorându-le ca formă sau greutate, sau amestecând aurul cu alte materiale, de obicei: alamă sau aramă. Astfel sub numele de aur începuseră să umble multe monede cari aveau numai șase, șapte sau opt părți din zece, aur, iar restul era material strein. Nu orice om putea să-și dea seama de adevărata valoare a banului de aur, pe care-l primea în schimbul unui produs. Bancherii se învățaseră și cu această îndeletnicire. Pe baza unor anumite semne, fie prin sunet, fie prin culoare, fie prin anumite zgârieturi făcute în banul pe care-l prezenta cineva, bancherul putea oricând să spună ce valoare are. Astfel omul știa cât să ia cu sine, sau cât să lase la bancher pentru a cumpăra marfa pe care o voia, până când altfel, chiar dacă în timpul călătoriei spre locul de cumpărare a mărfii nu i se întâmpla

nimic, el se putea pomeni că banul de aur avea cu totul altă valoare — decât aceea pe care o bănuise el. În acest caz afacerile ieșeau cu totul altfel de cum le socotise el.

Cu timpul, lucrurile au mers și mai departe. Banherii nu numai că păstrau aurul dând în schimbul lui dovezi, cu cari se putea cumpăra marfă, dar făceau și plăți pe seama negustorilor. Astfel de multe ori se întâmpla, ea și cumpărătorul și și vânzătorul de pe o piață oarecare, să aibă aur în păstrare la același banher. În acest caz, plata mărfii de către cumpărător se făcea direct la banher, adică acesta trecea partea respectivă de aur din ceea ce avea cumpărătorul, în socoteala vânzătorului. În felul acesta târgul se făcea ușor și fără transport de bani dela un loc la altul.

Se înțelege că în felul acesta banherii trebuiau să fie oameni de mare încredere. Meseria lor fiind de așa natură, că înmagazinau bani din toate părțile și de toate felurile, banherii trebuiau de asemenea să aibă oricând banii gata, spre a-i putea da îndărăt dacă cineva îi cerea. De aceea și statul cerea ca ei să se supună unor reguli stricte și să păstreze banii așa cum li se prescria. Banherul care nu lucra după regula pe care i-o cerea statul, era pedepsit cu asprime.

5. Cum s'au născut banii de hârtie (bancnotele).

Schimbul pe baza aurului direct — chiar ajutat prin mijlocirea banherilor n'a putut nici el rămâne multă vreme în picioare. Prin formarea statelor naționale, legăturile comerciale nu s'au mai privit ca încheiate între oameni singuratici, ci între popoare. Iar popoarele aveau totdeauna ce schimba între ele, de oarece țările sunt înzestrate cu felurite bogății naturale. În jurul acestor bogății naturale s'a format în cele din urmă popoarele, așa că unele aveau un fel de mărfuri și altele alt fel de mărfuri. Pentru împlinirea trebuințelor, fiecare popor trebuia să schimbe mărfurile sale cu ale celui alt. Așa de exemplu, Germania, mulțumită bogățiilor sale naturale în fier, a căpătat mare aplicațiune pentru prelucrarea fierului. Prin deprindere zilnică tot mai adâncă, a ajuns să poată fabrica mașini mai bine ca oricare altă țară.

Dar tot Germania era săracă în cereale. Pământul ei mai slab n'are puterea de a produce așa de mult ca să hrănească tot poporul. Astfel ea a fost nevoită să schimbe mașini pe cereale, sau pe păcură, cari sunt de asemenea mărfuri pe care ea nu le are. Schimbul acesta între țări ne închipuim ușor, că ar fi cerut mari transporturi de aur dintr'o țară într'alta. Ori aceste transporturi se făceau greu și cu cheltuială. De aceea pentru a ușura schimbul de produse sau legăturile comerciale, țările s'au gândit să facă banii de hârtie, numiți bancnote instrument mai ușor de folosit în schimbul de mărfuri atât dela om la om, cât și dela popor la popor.

Ideia banilor de hârtie a fost împrumutată dela biletele de adeverință ale banherilor. Cu timpul banherii particulari, luați așa la întâmplare, s'au dedat la înșelăciuni. Luau aurul în păstrare, iar când

era vorba să-l dea îndărăt, dedeau bir cu fugiții. De aceea țările s'au gândit să facă ele însele niște organizațiuni cari să dea chitanță pentru aurul primit în păstrare. Așa a ieșit ideea băncilor de emisiune, cum se numesc instituțiunile cari tipăresc bani în contul aurului pe cari îl au în păstrare. În timpul mai nou, ele nici nu mai au aur în păstrare, ci îl cumpără de pe piață, acesta formând averea lor proprie.

Pe baza aurului pe care-l au în puzniși, băncile de emisiune, cum este la noi „Banca Națională“, tipăresc banii de hârtie. Oricine are deci în proprietate o hârtie-monedă (banenotă), căci așa se numește hârtia care reprezintă banul, poate să ceară oricând dela „Banca Națională“ aurul a cărui valoare este scrisă pe ea. Astfel se înțelege că banca de emisiune trebuie să aibă totdeauna aur la îndemână, pentru ca să plătească eventualele hârtii cari reprezintă bani, dacă vreun cetățean ar cere lucrul acesta. *Aurul pe care-l are banca, pentru ca în schimbul lui să tipărească bani de hârtie, se numește acoperire metallică.*

Când pentru acoperirea schimburilor de mărfuri s'a născocit banul de hârtie, înțelegem că legăturile economice dintre indivizi și mai cu seamă dintre popoare — căci mai nou totalitatea schimburilor de mărfuri dintre cetățenii a două state se socotește ca schimb, aparținând în cele din urmă popoarelor din cari fac parte cetățenii — s'a ușurat foarte mult. Acuma însă se nasc alte greutăți. Este adevărat că schimbul de mărfuri se face foarte ușor între popoare, dar cum banul de hârtie este cu o valoare la un popor și cu alta la alt popor, trebuie să fie schimbat tot cu aur. Așa de pildă, dacă Italia cumpără la noi în țară mărfuri, ea le poate plăti în banenote italiene, sau în banenote românești. Dacă le plătește în banenote românești, negustorul italian cumpără aceste banenote, dând aur pentru ele; dacă le plătește în banenote italiene, negustorul român cere pentru ele aur, dela banca italiană.

Băncile cari tipăresc bani, fac în timpurile noastre și serviciile pe cari le făceau odată bancherii. Adună adică banii streini și îi țin în casă, până când li se cer spre cumpărare. Astfel aceste bănci au totdeauna bani în casă nu numai de ai țării în care se găsesc, ci și de cei streini. În felul acesta prin aceste bănci, se poate face negustoria dela o țară la alta, fără să fie nevoie să se transporte aur dintr'un loc într'altul.

Se întâmplă însă totuși să fie nevoie în comerț, ca o țară să plătească cu aur, mărfurile cumpărate din altă țară și iată cum. Nevoile oamenilor sunt felurite; mărfurile pe cari țările le au de vânzare sunt de asemenea felurite. Din această cauză se poate întâmpla, ca o țară să cumpere mărfuri într'o țară streină, fără ca această țară să răspundă la fel. Banca națională din țara cumpărătoare n'are în casă bani de ai țării din care s'a cumpărat marfa. În acest caz, țara cumpărătoare trebuie să plătească marfa cumpărată, cu aur.

Din cele înșirate până aci ne dăm seama că o țară care are mărfuri multe, poate vinde mult și deci atrage spre ea aurul, care o

ajută să producă tot mai mult, de oarece pe baza aurului, țara respectivă tipărește bani tot mai mulți, cari umblând din mână în mână, dau puțința de câștig ușor. Se obișnuiește a se face socoteala anuală atât a mărfurilor vândute de o țară în streinătate, cât și a celor cumpărate de ea din streinătate. Făcându-se valoarea mărfurilor vândute și cumpărate, se vede numaidecât cum stă țara respectivă cu munca și banul său, prin diferența care există între un fel de mărfuri (de pildă cele cumpărate) și între celalalt fel de mărfuri (de pildă cele vândute). *Socoteala mărfurilor vândute și cumpărate se numește balanță comercială.* Se vede adică în care parte ar trage balanța (cumpăna) dacă am pune într-o parte cumpărăturile și într'alta, vânzările. *Diferența în bani care este între un fel de mărfuri și între celalalt fel, se numește sold.* Zicem că avem sold favorabil sau excedentar, când făcând de pildă la noi socoteala mărfurilor vândute și cumpărate în străinătate, valoarea celor vândute este mai mare, așa că rămân bani streini în țară cari pot fi schimbați cu aur. Dacă din contră, valoarea mărfurilor cumpărate este mai mare, atunci soldul este nefavorabil, sau deficitar, deoarece ne-au rămas bani peste hotare pe cari trebuie să-i plătim cu aur.

De aici se vede că locuitorii unei țări au interesul să muncească cât mai mult, pentrucă astfel pot vinde produse și deci aduce aur în țară care ajutând vânzarea și cumpărarea de mărfuri, mărește bunăstarea fiecăruia. Mai cu seamă noi Românii ar trebui să muncim cât mai mult și mai bine, pentrucă mărfurile pe cari le vindem în streinătate au prețuri mult mai mici decât mărfurile pe cari le cumpărăm. În felul acesta trebuiesc eforturi mari ca să cumpănim lucrurile și să nu fim siliți să dăm aur în streinătate. Trebuie să trecem apoi și la alte îndelungate decât plugăria pentrucă numai dacă ocupațiunile din țară sunt felurite, munca locuitorilor e bine răsplătită. Astfel vedem că între muncă și bani este o mare legătură în viața economică.

Piese teatrale, vrednice de jucat

de **Horia Petra-Petrescu.**

1. Țăranul boier. Comedie în patru acte și două tablouri. Localizată, după *L. Holberg*, de *Elena și Constantin Sporea*. Tipărită în col. „Teatru de copii“. Din „Publicațiile Casei Școalelor“, Buc. 1926, Lei 7.

Piesa, după care au scris soții Sporea comedia, se cheamă „Jeppe dela Munte“ și a fost jucată în Danemarca pentru întâia dată în 1722. Este o piesă de forță a teatrului danez, a scriitorului Holberg — un Alecsandri al teatrului

din Danemarca. Subiectul se află în „O mie și una de nopți”, e tratat de Shakespeare, de Kotzebue, de Gerh. Hauptmann ș. a. La noi a fost jucat „Țăranul baron”, o adaptare a piesei daneze, de nenumărate ori de artistul I. Brezeanu, la Teatrul Național și în turneele din provincie.

Țăranul bețiv, care se trezește într-o bună dimineață bolier. Cum tale și spânzură, când se vede el stăpân. Holberg era antidemocrat și de aceea a șarjat caracterul, arătând cu cruzime bătăria, de care e capabil un artist.

Cuprinsul: Dinu Jepea, țăran bețiv, e ținut de scurt de soția sa, Ușa, căreia îi umblă gurița, dar dela beutură nu-l poate desmâna. Trimis de Ușa să cumpere ceva la oraș, se îmbată Dinu Jepea din banii primiți și cade jos, adormind. Conu Sandu, proprietarul moștei, trece cu logofățul său Ilie, pândar al moștei, pe acolo și se ticlutește o glumă împotriva lui Dinu Jepea: îl duc pe sus și-l așează în patul bolierului. Jepea se trezește bolier! Hazul comediei zace în lupta, care se dă în sufletul bețivului între vleața sa de mai înainte și vleața ce începe să o ducă acum. În fiecare moment își dă în petec. După ce se convinge că tratul de bolier e bun — ajunge de o cruzime față de servitorii și bolierul, îmbrăcat și el ca servitor, încât cu toții sunt buni-bucuroși că Jepea s'a îmbătat din nou și că îl pot duce înapoi, înaintea cârciumei. Atel, trezindu-se, primește că a căzut din al 7-lea cer.

Holberg e crud și merge mai departe: vin judecătorii, îl pedepsesc pentru călcarea casei bolierului, nevasta îl bate cu gârbaclul, spre râsul tuturor. Soții Sporea au domolit sfârșitul: lui Jepea îi pare rău de rușinea îndurată, se pocăște, se lasă de beție și — în tabloul ultim — îl aflăm văzându-și de gospodărie, împletind paie pentru pălării, iar nevastă-sa, Ușa, cosând o cămașă de pânză de casă.

Prelucrarea este făcută pentru tineretul școlar.

Roluri: 2 bărb., 1 fem. — principale; 5 bărb., 1 femeie, secund.

Scenăria: Odate țărănească, uliță în sat, cu crâșmă, odata de dormit a bolierului.

Costume: țărănești și orășenești.

Durata: o oră.

2. Domnița adormită din palatul fermecat. Feerie în 2 tablouri, de *Lia Hârsu*. Colecț. „Teatru școlar“. „Din publicațiile Casei Școalelor“ Nr. 2, București, 1925. Lei 6. Feeria aceasta, ca și cele următoare, se joacă cu succes din partea elevilor și elevelor, la serbările școlare și serbările căminelor „Astrei“ (d. e. în desp. jud. Sibiu). Limbă frumoasă, acțiune și atmosferă potrivită pentru mentalitatea copiilor. Fără pretenții literare mai pronunțate.

Cuprinsul: Domnița se naște. Împăratul fericit, invită la masă pe ursitoarele, dar nu are decât 12 tacâmuri de aur și zânele sunt 13. De aici răsbunarea zânei a 13-a, care ursește Domniței să se nștepe cu un fus și să moară în ziua când va împlini 15 ani. În tabloul al 11-lea vine Făt frumos cu „fratele său de lapte“, Răsmăriță, peste 100 de ani și o trezește pe Domniță, luându-o de soție.

Roluri: 7 bărb., 15 fem., la fel de ușoare.

Scenăria: În palatul lui Verde Împărat și tot acolo, după 100 de ani.

Costume: de Împărat, Împărăteasă, prinți, curteni.

Durata: 1½ oră.

3. Prinosul îngerilor. Feerie în trei tablouri. (Pentru Crăciun.) De *Lia Hârsu*. Colecț. „Teatru școlar“. „Din Publicațiile Casei Școalelor“. Nr. 3, București, 1925. Lei 6.

Cuprinsul: Șase îngeri se roagă de Sf. Petre să-i lase să coboare pe pământ, să vadă pe Maica Domnului în Betleem, în seara Crăciunului. Sf. Petre îi lasă. Înainte de plecare își aleg îngerii, din grădina Îngerului florilor, flori, ca să le dea drept prinos: trandafirul, crinul, viorea, albăstreaua, garoafa, nu-mă-uita. În tabloul ultim primește Maica Domnului darurile și le mulțumește îngerilor.

Roluri: 2 bărb., 14 fem., la fel de ușoare;

Scenăria: O cămăruță la poarta raifului; în grădina raifului; în staulul din orașul Betleem.

Costume: de îngeri, Sf. Petre, Fecioara Maria, flori.

Durata: 1½ oră.

4. Slujnica Maicii Domnului. Feerie în trei tablouri, de *Lia Hârsu*. Colecț. „Teatru școlar“. „Din Publicațiile Casei Școalelor“. Nr. 5, București, 1925. Lei 4.

Cuprinsul: Floarea, o văduvă sărmană, are doi copii, pe Ionel și pe Mărioara. De două zile n'au avut ce mânca. O bucățică de pâine, împărțită în două, nu le prea stămpără foamea. Copiii, în naivitatea lor, hotărăsc să se ducă la Maica Domnului, să o roage pentru mama lor: cineva le arătase o casă unde ar ședea Maica Domnului. În tabloul al doilea e încăperea unei mici bisericuțe, cu altar mic în fund. Maica Zenobia se roagă în fața altarului. Copiii cred că ea e Maica Domnului și mărturisesc de ce au venit, povestindu-i despre sărăcia ce o duc. În tabloul al 3-lea aduce călugărița Maica Zenobia un coș mare, plin cu bunătăți în casa văduvii, spunând că a fost trimisă de Maica Domnului, la rugarea copiilor. Plesă și pentru grădinile de copii.

Roluri: Văduva, maica Zenobia, cei doi copii, o servitoare. Ușoare.

Scenăria: Odate sărăcăcioasă, interiorul unei bisericuțe.

Costume: țărănești, de călugăriță.

Durata: 1/2 oră.

5. Volbură Vodă. Feerie în 4 tablouri. De *Lia Hârsu*. Colecț. „Teatru școlar“. „Din Publicațiile Casei Școalelor“. București, 1925. Let 8.

Cuprinsul: Roș-Impărat vrea să-și mărite fata, pe domnița Sorana, și a invitat din multă lume împărățile tineri crai, să o pețească. Sorana este năzuroasă. Tata îi spune respicat că dacă va respinge pe toți — întâiul trecător o să o aibă de soție. Domnița nu crede amentințărilor și râde de un peșitor, că e prea pipernicit, de altul, că e prea gras, de altul, că are nasul „cam adus“. Supărat, Roș-Impărat, o dă unui sdrențuros, care cântase tocmai pe dinaintea palatului. În tablourile II și III e Sorana nevasta cerșitorului și, ca să-și agonisească tratul, vinde oale în piață. Și pe acestea i le sparge un bețivan. Tabloul IV. desleagă chinurile Soranei celei trufașe. La palat se fac pregătiri mari. Iese la iveală că cerșitorul este Volbură Vodă cel cu nasul „cam adus“, — a pus-o la probă. O nuntă domnească.

Roluri: 10 bărb., 2 femelești, etc.

Scenăria: Sala tronului. Pajiște înflorită, cu colibă. Piață de oraș.

Costume: De craiu și crătesc, curteni, de sărântoci.

Durata: 1 oră.

Congresul școalei țărănești a „Astrei“ la Sighet

Inițiativa școalelor țărănești la noi și realizarea primului tip al instituției se datorește — după cum se știe — despărțământului nostru din Maramurăș care urmărește cu stăruință ideea atât în teoria cât și mai ales în întruparea ei practică. După o susținută activitate în această direcție, conducerea despărțământului a simțit nevoia unui popas care să-i dea posibilitatea unei priviri în trecut și deschiderea unei noi perspective în viitor. A organizat de aceea primul congres al școalei țărănești a „Astrei“ cu foarte interesante lucrări, pe care suntem datorți a le comunica tuturor entuziaștilor muncitori ai educației populare.

* * *

Duminecă 8 Dec., după ascultarea sfintei liturghii, a început congresul școalei țărănești din Maramurăș, în Palatul Cultural, sub prezidenția dlui Dr. V. Ilea, în prezența celor 60 de delegați țărani din Sighet, Iapa, Vad, Berbești, Giulești, Satsugatag, Călinești, Cornești, Desești, Cuhea, Oncești, Hoteni, Bârsana, Crăcești în frunte cu învățătorii Andreica, Fodoruș, Utan, Lenghel, Ultei Gimbășan etc. Mai sunt prezenți dl Stefan Pop, vicar, Nic. Doros, protopop, D. Balint, Dr. V. Lazar, f. prefect, Ing. Bulai, Corpul profesoral: C. Sânjoan, Vasile Pop, A. Miteu, T. Pușcă, Dș. Corodeanu, Doda Pop, D-na Dr. Ilea, dl și d-na Stimonca, Bojor, Dr. Dermer, I. Motaș, Dr. Anderco, Fonta, Revizor Zăgreanu, A. Marina, d-na și dș. Dobos, Prof. Tr. Bilț, D. Stan, I. Nicoară, etc.

După salutul de rigoare, la cuvântul dl Dr. V. Ilea, președintele „Astrei“, care regretă absența dlui Prof. I. Moldovan, reținut de boală. Citește scrisorile și telegramele sosite și expune rostul școalei țărănești și al congresului.

„Rostul congresului acestuia — spune dl Dr. V. Ilea — este să punem în evidență, în fața noastră a tuturor cari am muncit și pentru cari s'a muncit, *ce s'a făcut până acum, la ce rezultat am ajuns, ce este de făcut în viitorul apropiat și care este perspectiva mai depărtată a sforțărilor noastre.*

„Din referatele cari vi se prezintă veți afla tot ce vă interesează, rugămintea noastră ce vă adresăm este, ca în discuția ce va urma, să binevoiți a formula orice întrebare de lămurire, orice propunere de îndreptare și orice obiecțiune ori critică, ce vi s'ar părea ducătoare la scop. Fără a prejudeca cele ce se vor hotărî, suntem convinși că din congresul de azi vor rămânea bine puse la punct următoarele probleme :

1. Se va asigura existența definitivă și bine precizată a școalei țărănești ;

2. Se vor înființa cursuri de gospodărie și pentru femei ;

3. Se va preciza atitudinea pe care o cerem dela autorități față de școala noastră ;

4. Se vor pune baze sigure unei mari cooperative românești și țărănești ;

5. Da începe cea mai viguroasă acțiune de ridicare a satelor pentru care nu vom cruța nici jertfă, nici osteneală.

„Meritul de neîzgăduit al triumfului ideii școalei țărănești peste tot îl are Comitetul Central al Astrei dela Sibiu și în deosebi Președintele Astrei Centrale dl Prof. Iuliu Moldovan. Am sperat, că Dsa va fi în mijlocul nostru azi, ca să-l putem mulțumi și ca să primim noi sfaturi și îndrumări. Motive verificate și personal de mine, ne-au cauzat sincerul regret de a nu-l putea vedea între noi. Trebuie deci să ne mulțumim a-i arăta recunoștința prin fapte ridicând acel drapelul Astrei la culmile vîsate de președintele nostru.

„Mulțumim tuturor, cari au muncit și muncesc pe ogorul Astrei în orice loc, neobservați adeseori de nimeni, batjocoriți poate, bârșiți adeseori, dar cu gândul sus și cu voința fermă de a fi folositori neamului. Și în fine mă adresez acelor, pentru cari ne-am adunat, către voi frați țărani, Români maramurășeni.

„Sunteți sânge din sângele nostru, sunteți țaria neamului nostru. Ne îndeplinim deci numai datoria față de neam când muncim dimpreună cu voi ca să fiți luminați, demni, viguroși și cinstiți. Aveți încredere în bunele noastre intențiuni și în propriile voastre puteri.

„Sus inimile îndreptându-Vă cu toată convingerea spre un viitor mai bun pentru voi și pentru copiii copiilor voștri“.

Urmează raportul dlui V. Fodoruș despre rezultatele de până acum ale școalei țărănești: S'au ținut 3 cursuri la Sighet cu aproape 70 elevi, câte unul la Hoteni, Călinești și Vad, iar în prezent funcționează o școală la Bârsana

Participanții la Congresul școalei țărănești, Sighet.

și una la Călinești. Numărul total al elevilor trece peste 200. Ca rezultate generale se remarcă o atitudine mai demnă și mai înțelegătoare față de școală, treburile publice și interesele lor. Casele mai curate și mai bine îngrijite. Fiecare elev și-a făcut câte o pepinieră cu câteva sute de puieți și alții, au introdus coșurile sistematice la albine, își îngrijesc vitele mai bine.

În deosebi în pomicultură se observă un avânt extraordinar. Se poate fixa la 20—25.000 buc. numărul altoilor ce există deja în Maramureș la elevii școalei țărănești. E de remarcat cazul țăranului Paul S. din Crăcești, care singur are peste 6000 de puieți și alții. Ca activitate co-

lectivă se remarcă comuna Desești, de unde am avut 9 elevi, cari au dezvoltat și dezvoltă activitate neobosită.

Țăranul Gh. Pop din Desești într-o cuvântare plină de înțelepciune și bun simț arată ce așteaptă țăranii dela intelectualii și mulțumește Astrei pentru tot ce a făcut.

Desprindem o parte mai caracteristică din vorbirea sa :

„Că ce-am învățat noi la această școală, nu vă putem spune prin cuvinte, căci noi suntem învățați a asuda mai mult tăcând și lucrând, dar cine ar vrea să vadă cam ce rezultate au dat aceste școli, îl poftim să vină în satele noastre și să se intereseze la fața locului. Suntem siguri că ar rămâne aproape mulțumit că n'am mâncat pita în zadar, umblând la aceste școli.

„De bună seamă că minuni n'am putut să facem și nici noi cari am umblat la aceste școli, nu ne-am putut schimba în totul gospodăria și rândul casei, așa cum am învățat la școală. Dar câte un miez de lucru tot am făcut, căci am văzut și am auzit că tare multe sunt de schimbat în viața noastră de sat, ceea ce înainte de a face această școală, n'am știut că se poate schimba“.

Dr. Aurel Micu vorbește despre organizarea practică a școlii punând la punct următoarele :

1. Școala țărănească din Sighet va avea caracter permanent cu clădire proprie și fermă model în cadrele fundației Szilagy!

2. Pentru demonstrații practice vor servi instituțiile organelor agricole și gospodăriile particulare bine organizate;

3. Cunoștințele câștigate de elevi vor fi puse în aplicare prin pepinere, grădini de pomi individuale și comune, ateliere, stupărit etc.;

4. Legăturile între elevi și între ei și școală vor fi menținute și perfecționate prin o cooperativă și diverse asociații.

Di Gh. Andreica vorbește despre „Școlile țărănești rurale“, amintind mai întâi pe cea dela Hoteni înființată sub înrăurirea școalei dela Sighet și apoi pe cea a d-sale din Călinești constituită cu 30 de țăranii pentru o durată de 3 ani și cu următoarea repartizare de sedințe : anul I. 20

ședințe teoretice și 5 practice, anul II. 15 ședințe teoretice și 15 practice, anul III. cu 30 ședințe practice. Școala trăiește acum al doilea an al funcționării ei cu propunătorii: învățătorul, preotul, notarul, inv. Chirmaier, Vlad, I. Bucurescu Tr. și Berciu Vasile. Anul acesta s'au făcut două cursuri: unul cu 25 elevi și altul cu 30.

Dl P. Lenghel Izanu vorbește despre *Considerațiuni maramurășene față de școala țărănească*, arculnd mai întâi o privire sumară asupra satului în general așa cum este și cum ar trebui să fie. Se ocupă apoi pe rând de diferitele obiecte ale programului școlii țărănești din Maramureș în raport cu nevoile specifice locale. Vorbind astfel despre *agricultură*, d-sa observă că țăranul maramureșan are puțin pământ productiv, pe care-l lucrează nerațional. În școala țărănească, trebuie să se învețe cum să-și cunoască pământul și ce fel de recoltă produce cel argilos, nisipos etc., cum să se prepare îngrășămintele, cum să are, cum să-și selecționeze semințele, cum să schimbe o recoltă cu alta — dela an la an. Cultura zarzavaturilor, horticultura, cultura plantelor textile, industriale și medicinale, ar putea de asemenea alcătui un mijloc de câștig pentru acest ținut sărac în produse agricole. *Pomicultura* are azi — vorbește mai departe dl P. Lenghel Izanu — un teren și climat foarte prielnic în Maramureș și totuși nu i se dă importanța cuvenită. *Apicultura*, *zootehnia*, *avicultura*, *cioplitul în lemn și pirogravura*, *împletiri din nule și papură*, sunt pe rând înfățișate ca izvoare de traiu potrivite ținutului. Referentul se ocupă și de *școala țărănească pentru fete*, așa cum ar urma să se prezinte în Maramurăș. Observații în marginea *igienei*, a *educației fizice*, *sportului*, *turismului*, se adaugă celor de mai sus. Dl P. Lenghel atrage în sfârșit atențiunea asupra *izvoarelor cu ape minerale* numeroase, dar necunoscute de țăranii cari nu le valorifică.

La discuția ce a urmat a luat cuvântul dl Dr. T. Popa, președintele Astrei-Bihor, Prof. Gh. Vornicu, secr. gen. Bihor, Director Vasile Pop, Dr. A. Anderco, precum și referenții. Ca hotărâri ale congresului se enunță:

1. Tipul central al școalei țărănești așa cum s'a realizat în 1932—33 la Sighet și mai târziu în alte centre ale Astrei, este forma cea mai nimerită a răspândirii cunoștințelor culturale, economice și sociale în masele țărănești;

2. Pentru ca acest tip de școală să-și ajungă scopul, e necesar ca școala țărănească să fie o instituțiune permanentă, având local pentru găzduirea și alimentarea elevilor și după posibilitate având fermă de demonstrație practică. În acest mod în afară de cursurile teoretice cari se vor ține iarna, se vor ține oricând lecții demonstrative sezoniere cari vor dura 2—3 zile.

Congresul constată, că existența școalei țărănești centrale din Sighet poate fi asigurată în cadrele fundației Szilagyi, unde se pot realiza toate cerințele înșirate mai sus și se poate înfăptui și școala țărănească pentru femei;

3. E absolut necesar, ca autoritățile publice și particulare să fie convinse despre importanța școalei țărănești și activității Astrei în general. Serviciile cu activitate înrudită cu preocupările școalei țărănești, vor trebui să ne dea tot concursul în deosebi în direcție practică, iar administrația să ne dea sprijin material năzuind a aplica în gospodăriile publice principiile pentru impunerea cărora luptă școala țărănească;

4. Congresul constată utilitatea școlilor țărănești rurale așa cum s'au realizat la Hoteni, Călinești și Bărsana și în parte în Vad. Aceste școli nu vor înlocui școala tip central, dar vor fi cele mai prețioase auxiliare ale ei în pregătirea atmosferei, în anticiparea cunoștințelor elementare și în păstrarea vie a interesului pentru școală.

În deosebi, salutăm inițiativa dlui G. Andreica dela Călinești, care a creat acolo un tip original de școală, dela care așteptăm cele mai frumoase roade;

5. Congresul constată, că ideea culturalizării adevărate a satelor, alături de școala țărănească și în strânsă legătură cu ea, va fi minunat servită, de către organizațiile muzicale și unitățile sportive, care se vor înființa ca rezultat al cursului de dirijori și conducători sportivi ținut în vară la băile Astra din Coștiul;

6. Toate eforturile noastre ale celor grupați în societatea Astra trebuie să se îndrepteze în spre scopul final, în spre strângerea rândurilor țărănești și românești într'o puternică cooperativă de aprovizionare și desfacere a produselor condusă cinstit și cu pricepere.

Țărănimea luminată prin școala țărănească va simți astfel binefacerile unitii forțelor din care va rezulta bunăstarea ei materială, de care e atât de lipsită;

7. Congresul face apel călduros adresat tineretului cu legături la sate, preoțimei, cărturarilor de tot felul și în deosebi vredniciei învățătorimi maramureșene și absolvenților școalei țărănești să înceapă mână în mână o vigoasă acțiune de anchetare a realităților economice, culturale și sociale în comunele noastre și apoi o hotărâtă acțiune de îndreptare;

8. Congresul mulțumește călduros tuturor acelor, cari au muncit pentru școala țărănească dela începutul ei până în ziua de azi, ca și acelor, cari au activat în oricare termen al Astei maramureșene.

Răsplata acestei munci să fie întărirea vigoasă a realității românești și bunăstarea tot mai înfloritoare a elementului țărănesc.

Activitatea despărțământului Aiud în 1934/35

Despre harnica muncă ce se desfășoară în desp. Aiudului de sub conducerea profesorului *O. Hulea*, am mai avut prilejul să vorbim în însemnările ce am închinat „*Noilor noastre școale țărănești*” (1935, Nr. 6).

Revenim acum cu alte date culese din *Raportul general* ce ne-a fost înaintat ulterior.

În fruntea eforturilor culturale ale acestui despărțământ, se înscrie cu totul remarcabila activitate a secției medicale de sub conducerea dlui vicepreședinte *Dr. T. Gruîța*. Obiectivul muncii depuse e o consecință a tristei constatări a depopularizării — din pricina stărilor a satelor din

regiunea muntoasă învecinată cu Ardealul. O anchetă întreprinsă pe teren a dat rezultate dezastruoase. În comuna *Rămești* din 2105 locuitori s'au găsit 136 bolnavi, în comuna *Ponor* din 1068 locuitori 176 bolnavi, în *Valea Geogelui* din 805 locuitori 112 bolnavi.

Depistarea boalei a fost urmată de instrucțiuni privind tratamentul și chiar de un început de aplicare a lui. Au fost tratate 453 de persoane aplicându-se 3971 injecții. Aceste frumoase rezultate s'au putut obține datorită concursului dlor *Dr. Sorin Stoica*, maior al Bat. VI. V. M., *Dr. Aurel Radu*, *Dr. Schaum*, *Dr. Mihelțean* și d-nei *Hohr* dela Ast-gurările sociale.

O a doua importantă realizare a despărțământului Aiud a constituit-o școala sa țărănească ce a funcționat între 3 și 24 Februarie cu 30 elevi țărani. Despre aceasta am referat însă la timp.

Secția istorico-culturală a activat de asemeni prin conferințele ce s'au ținut. La 28 Februarie 1935, dl prof. *Păstrav*, membru în comitetul desp., a vorbit despre „*Horia*”. S'au mai prezentat conferințe în satele *Aiudul de sus*, *Meschereac*, *Gârbova de jos*, *Liorinș*, *Gârbova de sus* vorbind d-nii *O. Hulea*, *Iosif*, *Marian*.

Festivități de o deosebită solemnitate s'au desfășurat apoi la 1 Decembrie și 24 Ianuarie. Un prețios concurs la reușita acestor serbări naționale a dat dl Maior *Papiniu*, și toți coriștii ce au contribuit astfel la unificarea inimilor românești cu prilejul evenimentelor înălțătoare ce comemorau.

Această laudabilă activitate culturală mai tinde în sfârșit să ia o formă permanentă prin *muzeul etnografic* ale cărui baze s'au pus.

Profesor D. Gusti

„Fundațiile Regale ale României“

Academia de științe morale și politice din Paris și Facultatea de filosofie a Universității din Leipzig au onorat țara noastră rugând pe Profesorul D. Gusti să conferențeze în cadrul acestor instituții. Facultatea de filosofie a Universității din Leipzig l-a proclamat doctor de onoare.

Subiectul ales pentru conferință a fost: Fundațiile Regale ale României.

Séances et travaux de l'Académie des sciences morales et politiques Paris, cât și Aus Anlass seiner Ernennung zum Ehrendoktor der staatswissenschaften der Philosophischen Fakultät der Universität Leipzig, publică conținutul acestor conferințe.

Di Profesor Gusti detaliază istoricul, scopul și organizarea fiecărei din cele 5 *Fundațiuni Culturale Regale* care la un loc formează *Uniunea Fundațiunilor Culturale Regale* ale României puse sub înalta și personala direcție a Majestății Sale Regelui Carol II.

Di Profesor Gusti începe prin a expune împrejurările care au necesitat acum 40 ani creșterea *Fundației Regelui Carol I.*, instituție dotată cu una din cele mai mari și mai importante biblioteci pentru instrucția studenților universitare și a intelectualilor din țară.

În ordine cronologică, descrie apoi creșterea *Fundației Principelui Carol* (actualul nostru Rege) care studiază sub toate aspectele viața satului. Detaliază organizarea căminurilor culturale, a publicațiilor (Albina, Cartea satului, Căminurile culturale, etc.) și opera constructivă săvârșită la sate de echipele studențești.

Fundația Ferdinand I este creiată în 1926 la Iași în memoria Marelui Rege întregitor al Neamului. Această Fundație este destinată în parte pentru cercetări în domeniul științelor fizice și naturale și în alta pentru ajutorul cultural al familiilor militare.

Fundația Carol II din Cluj creată din o datorie față de eroii și martirii Ardealului, este consacrată științelor pozitive și experimentale cu aplicațiuni directe la tehnică.

În sfârșit, Fundația Carol II. București consacrată literaturii și artei distribue premii literare, organizează manifestări culturale și artistice. Ea scoate pe lângă Revista Fundațiilor Regale încă două colecțiuni: „Energia” și Enciclopedia. Din cea dintâi colecție au apărut până în prezent 7 lucrări.

Aceste fundații deși vedem că sunt create în momente diferite și cu scopuri particulare, totuși se completează.

Ele urmăresc în primul loc difuzarea culturii superioare și a celei populare.

În al II-lea loc pe de o parte studiile pozitive și spirituale, pe de altă parte literatura și arta. Prin ele se indică faptul că constituția unei elite intelectuale nu este realizabilă decât prin propagarea cunoștințelor în masele populare.

În cele de mai sus, ne-am mărginit să rezumăm conferințele prin care dl Profesor Gusti caută să comunice strălucită activitatea uneia din cele mai fruntașe instituții culturale din țară. Această activitate bazată pe realități sociale, constituie în adevăr un exemplu de metodă și tehnică națională culturală.

Ne rezervăm dreptul a reveni cu detalii asupra acestei importante activități, iar în ce privește publicațiile „Fundațiilor Regale”, buletinul „Astrei” își va face datoria să încerce să pătrundă în părțile importante pe măsură ce ele vor apare la lumina tiparului.

Dr. Preda.

Dela desp. „Astrei“, Constanța

Semne de înviorare se ivesc și în cuprinsul „Astrei“ Dobroge. După o stagnare de cinci ani, desp. Constanța s'a reorganizat în ședința dela 4 Mai 1935. Intre 12 și 19 Mai a sărbătorit „Săptămâna cărții“ organizând o expoziție de biblioteci a școlarilor și ținând o șezătoare de închidere la 19 Mai, la care a vorbit dl I. Ionescu, instit. președintele desp. despre „Carțe“, programul fiind completat de contribuția dlui C. Dimitriu-Codru — declamații și lecturi din scriitorii români — și a orhestrei „Astra“. La 6 lunie s'a comemorat „Ziua eroilor“ cu o conferință a dlui G. Tomulescu, licențiat în litere despre însemnătatea zilei și un frumos program artistic. La 8 lunie „Ziua restaurației“ a cunoscut de asement fastul cuvenit. La 31 Iunie cu prilejul plecării în concediu a ostașilor Reg. 13 Artilerie, s'a dat o serbare la care dl prof. Corst. Mureșan, a conferențiat despre „Foloasele cititului“. Însemnată a fost șezătoarea dela 28 Iulie organizată pentru cartierul Tăbăcăriei, la care a vorbit d-na Alexandrina Locot. G. Stănescu. Ziua de 2 Decembrie în sfârșit sărbătorită de toate asociațiile locale, a avut contribuția „Astrei“ prin conferința dlui Gr. Someșan.

O acțiune importantă de reorganizare a desp. județean s'a întreprins în sate. S'au înființat astfel *cercuri culturale* la *Corbul de sus* sub președinția P. C. S. Preotului Ioan Andrei, la *Frașori* sub președinția dlui Dumitru C. Ivan, directorul școalei, la *Nisipari* sub președinția dlui I. Scopilide, dir. școlar, la *Albești* sub cea a dlui Anton Panait, notar. În Municipiul Constanța, s'a inaugurat cercul cultural al *Cartierului Medeea* în cadrul unei festivități, la care a conferențiat dl I. Ionescu, președ. desp. Constanța.

Așteptăm cu încredere și bucurie realizările viitoare ale despărțământului.

Dela despărțământul Sighișoara

O notă de distinsă intelectualitate caracterizează harnica activitate a acestui despărțământ, datorită președintelui: profesorul Horia Teculescu.

La 8 Octombrie 1935 s'a desvelit o placă de marmoră la *Cetatea de Baltă* în amintirea lui Ștefan-cel-Mare, iar la 1 Decembrie 1935 o alta, la *Agnita*, în amintirea lui Mihai Viteazul. La 25 Martie c. se proiectează de asement desvelirea la *Rupea* a unei plăci în amintirea lui Nicu Filipescu.

Gândul despărțământului merge însă și mai departe la înălțarea unui monument închinat lui Mihai Viteazul, la Agnita, și altuia lui Nicu Filipescu, la Rupea. Stăruința și hărnicia acestui desp. ne sunt prea cunoscute, așa că dăm ca sigure realizările făgădulte.

La această activitate de consacrare în piatră a trecutului în amintirea oăfteniilor prezentului, se mai adăugă o bogată serie de conferințe din cele mai felurite domenii ce aruncă priviri lămuritoare asupra unor figuri ale unor vremi apuse sau chiar contemporane. Cităm câteva titluri mai interesante: Prototieru *Em. Stoica*: 10 ani dela moartea prof. I. Ursu, Andrei Șaguna, Prof. *Fl. Prodăn*: George al V-lea al Angliei, Prof. *Z. Török*: Valea Oltului, *Cezar Petrescu*: Mihai Eminescu, *Horia Teulescu*: Farmăceul propriei depășiri, Lucian Blaga, Prof. *P. Schuller*: Aspecte din vechea Sighișoară, Prof. *Gr. Popa*: Fenomenul românesc din Ardeal ș. a.

Despărțământul mai anunță în sfârșit reluarea în toamnă a cursurilor pentru țărani.

Munca despărțământului Mediaș.

Un freantăt de frumdasă activitate înviorează și acest desp. Cu sprijinul conducerii lui — președinte fiind dl *C. Mușlea* — s'a constituit secția locală a Ligii Antirevizioniste. La 15 Noembrie 1935, s'a adus la cunoștința publicului printr'o conferință a harnicului președinte — „Problema creditului din Ardeal” — înțierea Congresului economic dela Cluj.

Ziua de 1 Decembrie a fost sărbătorită cu mare fast. Toate societățile culturale și-au dat sprijinul lor. Impresionantă s'a arătat defilarea cormunelor din jur cu fanfara și drapele. Au luat parte cam 3000 de oameni din Mediaș și de pe sate.

În ultimarele luni, s'au ținut conferințe la *Mojna* de 2 ori (dl *C. Mușlea*), la *Dârda* (dl Protop. *Ioan Rinea* și director *Ioan Biriș*). Șezători culturale s'au organizat mai în fiecare comună.

S'a pregătit planul conferințelor pentru Martie și s'a hotărât înființarea la Mediaș a unei școale țărănești.

Dela despărțământul Astra - Băsești

Reorganizarea acestui desp. s'a făcut la 20 Iulie 1935. Adunarea generală ee s'a ținut în frunțașa comună *Ariniș* la 3 Noembrie a. tr. în prezența a aproape 2000 de oameni, a ascultat conferința dlui *Laurențiu Brân*, președintele desp. care a vorbit despre organizarea poporului în societăți cooperative și despre cultivarea rațională a pământului, în legătură cu Protecția de activitate cooperatistă al dlui avocat *Sever Pop* și al unui studiu a dlui *Mihai Rob*; a mai conferențiat și dl *Teodor Pop*, profesor, despre seăderile poporului, dând poze practice pentru ridicarea lui și dl *Vasile Robu*, dir. învăș. având ea subiect: elădirile igienice ale țărănilor și introducerea portului românesc la graniță. Către femei a vorbit d-na *Elena Hosan Longin* năse. *Pop de Băsești* indemnându-le la hărnicie, la curățenie și viață morală.

O altă manifestare importantă a desp. a avut loc la 1 Decembrie când s'a ținut o ședință festivă în comuna *Ulmeni*, sărbătorindu-se trei evenimente de seamă: ziua istorică dela Alba-Iulia, Adunarea Ligii Antirevizioniste din plasa *Cehul Silvaniei* și comemorarea centenarului marelui fiu al Sălajului și Președintele marelui sfat național dela Alba-Iulia: *Gh. Pop de Băsești*. Au conferențiat cu acest strălucit prilej, dnl *Laurențiu Bran*, președ. desp., *Dr. Vasile Gauriș*, despre însemnătatea zilei, *Dr. George Mercea*, președintele Ligii Antirevizioniste, preotul *Ioan Coste*, inv. *Lungu*, notarul *Tescaș*, (despre Presă), rev. *Emil Bran*. Poezii și cântece, dintre cari unele închinete lui *Gh. Pop de Băsești*, au creat o înălțătoare atmosferă serbării.

Școalele țărănești ale anului în curs

Despărjământul Brașov și-a deschis școala țărănească la 2 Februarie c., contând pe un număr de 50 țărani, dintre cari 20 din județul Treișcaune. Localul — prin bunăvoința Primăriei — e mai propriu decât cele de până acum. În jurul școlii, aceeași atmosferă de înțelegere și entuziasm din partea intelectualilor.

* * *

Despărjământul Iiu ne comunică de asemeni că și-a organizat școala în comuna *Livăzeni*, unde a funcționat și în anul trecut. Cursurile s'au deschis la 12 Ianuarie c., și se țin în fiecare Duminică. Sunt două cursuri paralele: unul pentru bărbați dela ora 3—5 d. a., și altul pentru femei dela 2—3 d. a. Frecventează grupuri de câte 20 bărbați sau femei. Vom reveni cu un raport mai amănunțit.

Tabloul

ajutoarelor trimise de desp. „Asociațiunii” pentru ajutorarea basarabenilor înfometaji, în urma circularei Nr. 3660/1936, până la 18 Febr. 1936.

1.	Despărj.	Chioar	Lei	2.490—
2.	"	Băsești	"	100—
3.	"	Dașcău	"	2.000—
4.	"	Gârbău	"	1.500—
5.	"	Mocșu	"	800—
6.	"	Budila	"	2.500—
7.	"	Gheorgheni	"	6.326—
8.	"	Cop. Mănăstur	"	500—
9.	"	Dumbrăveni	"	5.500—
10.	"	Sibiu	"	3.000—
11.	"	Deva	"	300—
12.	"	Sebiș (jud. Arad)	"	12.254—
13.	"	Oravița	"	13.800—
14.	"	Sft. Gheorghe	"	6.000—
Total .			Lei	52.070—

Al II-a expoziție a echipelor regale studențești: Catalog. (Fundatia culturală Regală „Principele Carol“).

Printre instituțiile ce activează cu tot elanul pentru dezvoltarea culturală a țaranului, *Fundatia culturală regală „Principele Carol“* ocupă desigur un loc principal. Sub conducerea sociologului D. Gusti, în concepția cărui efortul teoretic e permanent susținut de cel practic, metoda monografică fiind numai o introducere înalt științifică la planul reformelor ce vor urma, *Fundatia „Principele Carol“* și-a încordat puterile și organizându-se într'un mod într'adevăr sistematic după o vedere limpede și realistă — a purces la greaua muncă a desțelenirii satelor noastre, rezervorii imense de energii latente. Obiectivul Fundației nu este însă numai acesta, ci și unul pedagogic. Instituția tinde anume să-și creeze prin practicarea la sate a faptelor culturale, un personal specializat în opera de educare a poporului. Un spirit viu, care lucrează pe baza experienței continue, animă activitatea de față.

Ca un rod al celui de-al doilea an al muncii echipelor regale studențești, organizate de aceeași Fundație, primim *Catalogul* realizărilor ei, așa cum se oglindesc în *expoziția* inaugurată la 9 Decembrie 1935 de M. S. Regele Carol II. Frumos și ordonat lucrat, „Catalogul“ este el însuși o expresie a hotărârii, statorniciei și limpezimii de concepție a conducerii Fundației. Ni se oferă mai întâi o schiță a organizării centrale a instituției, cu grafic și statistică ce numără existența a 1118 cămine, în timp ce în 1934 nu erau decât 401, întemeierea librăriilor Căminelor pentru răspândirea „Albinei“ și „Cărții satului“, depășindu-se ast-

fel grija tipăririi pentru săteni, prin cea a difuzării efective a scrierilor, se enumără cărțile tipărite, se înfățișează apoi „*rezultatele totale ale muncii echipelor*“ în cele 28 sate unde s'a lucrat, dintre care cităm 55.571 consultații medicale, 804 intervenții chirurgicale, 1754 premilitari instruiți, 6240 consultații agricole, ca lucrări edilitare: 116.693 metri de șanț, 60.529 metri șosea, 38 asociații și cooperative, 1383 lecții practice de gospodărie, 4091 cărți tipărite, 2064 icoane împărțite. *Catalogul* publică apoi rezultatele particulare ale fiecărei echipe regale, precedate de-o descriere sumară a cadrului cosmologic și biologic, arătându-se ceea ce s'a făcut pentru *sănătate, muncă, minte și suflet*. O bogată colecție de fotografii, ilustrează aspecte ale satelor și muncii educative ce s'a depus. Al. D.

* „Cultura satelor, cum trebuie înțeleasă“. De Henri H. Stahl.*) Tot mai mult și mai mult se aprofundează problemele ce se impun, atunci, când este vorba de cultura satelor. Întâiul „parlament cultural“, convocat și numit astfel de regretatul nostru președinte V. Goldiș, a adunat, în a. 1930 în orașul Sibiu, reprezentanți chemați, cari au referat pe larg cum își închipue fiecare activitatea din diferitele domenii ale „Astrei“ și legăturile ce trebuie să le aibă cu celelalte instituții bisericești și lumene. Alte societăți culturale au ținut și ele să-și spună cuvântul și să clarifice diferitele lor agende. Ar duce prea de-

*) În „Biblioteca învățătorilor“, Nr. 3. Edit. revistei „Satul și școala“. Cluj, 1935 (pag. 64; prețul ?). De vânzare la revistă. Cluj. Str. Bob 13 sau la libr. R. Cloșlee, Cluj. Piața Unirii 8.

parte să înșirăm aici aceste instituții — încreștăm numai, cu satisfacție, că s'a pornit o mișcare cât se poate de salutară, cu mult elan și că propaganda la sate a trecut peste pragul romanticismului, când — cum prea bine scrie autorul, despre a cărui lucrare referăm toemai, dl Henri H. Stahl — era de ajuns ea să ai „tremolo în glas“ și să vorbești despre „Doină“ și despre „Miorița“, ca să te crezi un propagandist cultural.

Broșura dlui Henri H. Stahl ne redă reflexiile unui propagandist, așa, cum se cuvine să cutreere unul satele în zilele de astăzi, având în tolba sa cunoștințele cele mai potrivite pentru a sări într'ajutor, cu vorba și cu fapta, în tot alte și alte finuturi, cu alte și alte probleme de rezolvat.

Lucrarea se adresează învățătorului, de aceea a și apărut într'o bibliotecă învățătorească — dar numai *lui* îi sună apelurile lansate în adevărată cunoștință de cauză? E cu cale ca toți cei ce se ocupă cu propaganda să cântărească argumentele și contraargumentele invocate de dl H. H. St.

D-sa pledează — pe drept cuvânt — pentru o *clarificare mai mare* a legăturilor ce trebuie să existe între cultura cărțurărească și cea populară și susține că trebuie aplicate „alte metode“ la sate, „decât acelea spre cari în chip firesc este aplecat cel care din meserie este pedagog-dascăl“. Ne trebuie o andragogie țărănească și *nu* o pedagogie, care e la locul ei numai în școală.

Ceeace întreprinde „Astra“ în ultimul timp, cu „Școlile țărănești“, este toemai în favorul tezei dlui H. H. St. După câțiva ani de muncă perseverentă, propagandiștii cultu-

rall, cari au dat astfel învățătură țărănilor, vor ajunge la treapta propagandiștilor culturali contemplați de autor, deoarece toemai trebuințele locale vreau aceștia să le sprîjinească, toemai tradițiile intrate în conștiința localnicilor să le capteze, ca să se ajungă astfel la o sinteză fericită între ceea ce este patrimoniul comun, autohton și ideile vrednice de inoculat din partea celor veniți, *nu* să dăscălească, ci să lărgească orizonturile, dând poftă de muncă sătenilor.

Plastic redă dl H. H. St. unele înfățișări dureroase din unele din satele noastre, dând șipetul de alarmă: Băgați de seamă, să nu se „mitocănizeze“ satele noastre!

A văzut sate în cari, Duminicile, se adună țărancele îmbrăcate în „muselin fistichiu“, „boite pe față, tunse à la garçon, cu pantofi „luchianz“ (?), jucând fox-trot, șimiuri și tangăuri“, cu flăcăi îmbrăcați „pe jumătate militari, pe jumătate civili“. A auzit vorbirea „cârâită“ și „păsarască“ a multor foști săteni, cari sunt cu un picior în sat și cu celalalt în oraș.

Șarja e îndreptățită pentru unele sate și cu atât mai mult trebuie să o cântărim, cu cât chiar și din Elveția ne-a venit în timpul din urmă un îndemn de a ține la portul național atât de frumos („strălucitele costume“, tradițiile și obiceiurile, încă și astăzi în ființă), pentru cari elvețienii declară „cu toată sinceritatea“ că ne „invidiază“.*) (Într'un articol cu fotografii).

Autorul broșurii se îngreșează — pe drept cuvânt — de o falsă cultură la sate. Iată-l cum oftează: „În loc ca

*) Revista bilingvă „Costumele elvețiene“, din Olten (Elveția).

să se simtă cultura printr'un grad mai mare de curăție trupească, printr'o mai bună gospodărie a casei, printr'o agricultură mai ridicată, printr'un dor de a citi cartea bună și de a trage din ea foloasele ce le poate da, falsa cultură se întâlnește peste tot în *maimufărea* a sclifosită a orașului. Iar, culturalul la sate e un om, care nu seamănă cu nimic: jăran nu mai e, orășan nu este încă și nici nu poate fi; ceva așa, cam la mijloc de drum, cum îi stă omului mai rău; *corcitură* adică.

„Nu ne trebuie deci în ruptul capului „cultură la sate“, ci dimpotrivă o „cultură sătească“, adică o cultură, care să crească firese dinlăuntrul satului, întemeiată pe toată tradiția de veacuri a culturii noastre țărănești, care a ajuns să fie trup din trupul însăși al României și pe care de aceea numai cu foarte multă băgare de seamă o putem elini din loc. Și în nici un caz nu pentru a o răsturna și înlocui cu altceva, ci pentru a o ajuta să crească mai departe, spre trepte mai înalte, pe cari nimeni dintre noi nu le cunoaște, dar pe cari le dorim a fi din ce în ce mai bune și din ce în ce mai ale satului“.

Iată cum ne descrie pe „apostolul cultural“ — secătură. Tabloul este sugestiv: „Apostolul cultural trăiește în orage, mai cu deosebire în București, în preajma Ministerelor. De acolo, dela înălțimea amestitoare a proprietății lui truții, el își îndeplinește misiunea lui de îndrumător al poporului. Scoate gazete și reviste, în cari, adresându-se țăranilor, se simte obligat să-și schimonosească vorba așa, cum face părinții față de copiii lor mici și răsfățați, în loc să grăiască vorba bărbătească, spusă de un om întreg la om întreg. Apostolul

profesionist crede apoi că are dreptul să facă morală îngăduitoare *proștilor* de țăran, cu tonul dascălului de grădini *froebelien*, uitând că menirea cărturarului adepărat e alta și anume, să fie de folos cu fapta. Apostolul cultural mai scrie și cărți și editează biblioteci populare, în cari se tipăresc o sumedenie de opere ridicole, cari ar putea să fie răufăcătoare, dacă din nefericire poporul le-ar citi: sunt acolo cărți de o ineptă nuliitate și cărți de o completă inutilitate; versurile cutărui poet de a 7-a mână, mășcări ultra-moderniste, alături de greoaie tratate de filosofie“.

Ca dl Victor Ioan Popa, se revoltă și autorul broșurii de piesele teatrale prost jucate și nepotrivite pentru sate.

Dl H. H. St. amintește de „*chinul obște* și *îndelungat* al nostru, al tuturor, căți am luat parte, într'un sat ardelenesc, la reprezentarea unei piese, localizare a celebrei farse a meșterului Patelin, în care țăranii jucau schilod roluri de prefecți și de cocoane de prefecți, de abea salvați prin răsul sănătos și țărănesc al scenei înșelării finale a avocatului...“

Critica este prea îndreptățită — greșala însă a fost a regizorului improvizat și nici decât a traducătorului-localizator, scriitorul de valoare I. A. Bassarabescu, care n'a localizat piesa pentru scenele sătești, ci pentru elevii școalelor și diletanții celalalt de prin orage (lucrarea d-sale ajungând chiar la a 3-a ediție).

Pledoarii foarte juste pentru „cea dintâi nevoie: „*sănătatea*“ satului, de-parece este „ridicpl“ să vorbim numai și numai de o ridicare prin carte a satelor, câtă vreme mizeria și boala sunt cuibărite în gospo-

dărit — deși poate e dusă prea departe teza că: „bună treabă o fi o bibliotecă satească, dar mai bună-i o baie populară. Și bune-s șesătoarele artistico-literare, cu coruri, fanfare și discursuri dar mai bună este modesta și tainica operă de *asistență socială*, pe care o poate face cărturarul la safe“. Și una și alta — paralel! Așa au purces despărțimintele cele mai harnice ale „Astrei“, înființând dispensarii, făcând statistici economice, împărțind unelte și seturi de model — pe lângă cursurile de tot felul și expozițiile de copii, de jesături, de animale, de poame, etc. Firește — în satele înapoiate de tot — are loc observația dlui H. H. St., căci numai un sat fără de stare mizeră e incapabil să se îngrijească de o viață culturală mai înaintată.

Altă observație a autorului interesantei lucrări privitoare la inutilitatea „mentalității cooperatiste“*) în mijlocul satelor noastre, se poate desbata în coloanele altei reviste, decât cea de față. Împotriva spiritului de cooperative spune d-sa următoarele: „Uităm prea deseori căutarea putere de viață și de rezistență în luptă vădese obștile moșnenilor și răzeșilor din vechiul regat, căci cuprind peste 30% din pământul țării, organizațiile grănicerești, compozitorate și comunități de avere din Transilvania, cetele de mazili din Basarabia, slăpănirea mirle din Dobrogea și nu vrem să recunoaștem că un *duh de obște* există în viața săteanului nostru și că formulele lui de organizare se dovedesc a fi mai

trăinice decât acelea pe care ni le pun la dispoziție codurile“.

Să fie atât de inadaptabil spiritul de cooperative, care a avut propovăduitori atât de entuziaști în Harel, Folin, Băneșcu, Duca? Discuția să o poarte economiștii, găsim formula că „duhul de obște“ să germineze și să-și dea rădăcina și pe mai departe.

După cum se va fi convins cititorul, lucrarea dlui H. H. St. conține o serie întreagă de probleme de mare importanță. Nu le-am înșirat pe toate — nici nu vrem, ci trimitem pe binevoitorul lector la lucrarea însăși. Propagandistul, care și-a ales astfel de puncte de vedere în mijlocul unui sat, nu se va simți ca un surghiunit, cu o „tristețe de mărtir, ca a lui Ovidiu, gîngășul surghiunit în țara sălbatică a sciilor“, cum persifilează dl H. H. St. pe un propagandist, ce nu-și pricepe misiunea.

H. P.-P.

„Valea Bunicii“. Cehoslovacii și propaganda culturală. Acum, când un comitet, în frunte cu I. Pr. Sf. Să Mitropolitul Nicodim al Moldovei, se pregătește să serbătorească memoria marelui povestitor Ion Creangă, ridicându-i o statuie în satul nașterii, în Humulești, înființând un muzeu regional „I. Creangă“, în casa, în care s'a născut și a copilărit autorul — nu e lipsit de interes să știm cum ați serbătorit, bine de curând, vecinii noștri cehoslovaci pe una din scriitorile lor cele mai de seamă, o rudă sufletească foarte apropiată de I. Creangă.

După cum literatura românească se laudă, pe drept cuvânt, cu serminile și veselele paginii ale „Amintirilor din copilărie“ — tot asemenea Cehii arată la lume și țară, ca ceva specific al lor, romanul, mai bine

*) La „Congresul cultural“ al „Astrei“ (1930) s'a discutat problema „Astră și cooperative“, având ca referent pe dl I. Popu-Câmpeanu. Vezi „Congresul cultural“, pg. 185. „Astra“ s'a angajat să faciliteze organizațiile cooperatiste“.

zis, povestirea din viața poporului dela țară: „*Bunica*“, de scriitoarea *Bojena Niemcová* (1820—1862). „*Bunica*“ este întâiul roman ceh — operă de artă. Apărut în 1855, scris de o femeie nefericită ca nevastă și ca mamă, într-o epocă, în care simțea pierderea dureroasă a celui mai mare fiu și era într-o „spăimântătoare mizerie“, epocă „plină de desamăgiri și de umiliri“ ale inimii sale (H. Jelinek) — „*Bunica*“ a fost un ventil de siguranță a prea-plinului sufletului autoarei amărâte. În „*Bunica*“ a descris B. N. într-o formă atât de norocoasă, viața patriarhală dela țară, cu toate bucuriile și durerile ei, cu toate frumusețile naturii, cu tradițiile, cu folklorul, cu inimile curate — încât și acum, după 8 decenii, cartea aceasta este o fotografie minunată a poporului dela țară din Cehoslovacia. „*Bunica*“ a ajuns o năstemată a poporului ceh, ca opera muzicală „*Mireasa vândută*“, și cultul față de cartea această: carte de căpătâi din generație în generație, este așa de mare și în zilele noastre, încât au apărut zeci și zeci de ediții, ieftine (în „*Bibl. pentru toți*“ a lor) și de lux, cu desene și acuarele de ale celor mai mari pictori ai Cehilor, — iar în anul 1935, a editat însuși Statul o ediție după prima ediție, comentată din punct de vedere științific. E de ajuns să se amintească aici că „*Bunica*“ e tradusă până acum în francezește, englezește, nemțește, italianește, spaniolește, sârbește, croățește, serb. din Lusația (Germania), în limba daneză și polonă, maghiară și română — ea să se înțeleagă, că și traducătorii streini au priceput ce comori zac în această povestire curată, binefăcătoare, întremătoare de suflet.

Pe „*Bunica*“ o cunoaștem prea bine și noi. A apărut mai întâi, în traducerea profesorului *Jan Urban-Jarník*, în foiletonul „*Tribunei*“ de pe vremuri, în Sibiu, 1884 — retipărită în „*Biblioteca populară a Tribunei*“ (Sibiu, 1885). A doua ediție, revăzută, a apărut după războiu, în edit. „*Cărțile Românești*“ din București.

Cum caută Cehoslovacii să cinstească memoria acestei vrednice scriitoare? Scriitorul A. Jirásek, un romancier de seamă, a numit odată valea dela Ratiborziice, unde a trăit B. N. în copilărie și unde a văzut o pe „*Bunica*“ aievea, „*Valea Bunicii*“, dându-i astfel valoarea unui termin geografic (Jelinek).

În lunte, anul trecut, s'a deschis, în zilele Rusaliilor, în *Ceské Skalice*, o expoziție sub protectoratul Președintelui de atunci al Republ. Cehoslovace *Masaryk* și având ca președ. de onoare pe Ministrul instrucț. publice: expoziția cu documente privitoare la „*Bunica*“. Un comitet special a adunat cu scumpătate tot ce a fost în stare să arate în legătură cu această minunată povestire: manuscrise, corespondență, dări de seamă din toată lumea, ediții ieftine și de lux, traduceri (la cari am participat și noi)

În mai puțin de zece zile a fost vizitată expoziția de 5000 de cetitori și admiratori, cari au alergat chiar și din depărtări, să-și aducă mulțumita aceleia, care le-a prilejit câteva ceasuri de desfătare sufletească.

Firește, partea cea mai mare a vizitatorilor a fost compusă din tineret — tinerimea din 108 localități ale Republicii a pelerinat la C. Skalice. S'au format *trenuri speciale*, pline cu elevi de școală, din toate regiunile — profesorii și elevii au cufreierat, înflorați și de frumusețea

„Dăii Bunicii“, dar și de emoția că pe aici a trăit B. N., regiunile pitorești. Și pentru cei mari au fost trenuri de plăcere.

(Statul Cehoslovac se îngrijește ca atât copiii cehi și slovaci cât și cei minoritari să fie duși, pe 2—3 zile, la Praga, cu trenuri speciale și să li se arate frumusețile orașului și ale muzeelor cehice — ca în mințile tinere să se nască convingerea: Cehii au cu ce să se prezinte și ca discuțiile de defăimare ce ar putea să se nască în casele minoritare, referitoare la cultura cehoslovacă să fie isgonite din partea tinerei generații).

Așa s'a adus cinstea cuvenită scriitoarei, care a murit în mizerie, dar a lăsat o bogăție ce nu se poate prețui în bani, tuturor cari vreau să citească operele ei.

Nu s'ar putea ca sistemul acesta de propagandă culturală să fie imitat și la Humuleștii lui Creangă? N'ar fi bine ca expoziția ce se plănuiește în casa natală a lui Creangă, să conțină o colecție cât mai completă a operei marelui humuleștean și ca Statul să tipărească o ediție vrednică de Creangă? Tineretul să pelerineze pe malurile Ozanei și să eutreceere grădina, de unde copilul Creangă a luat pupăza satului, să calce pragul casei, unde a copilărit posnașul copil și mic și mare, tânăr și bătrân să câștige putere și de aici înainte din scrisul sănătos al moldoveanului sugubă.

* * *

Cronica aceasta vrem să o încheiem cu un strop de amărăciune, dar o amărăciune, înrudită cu aceea a vieții B. N., amărăciune, care ne va aduce pe „Bunica“ și mai aproape și ne va îndemna să o cîștim pe la șezătorile noastre și în familii. În

Decembrie 1935 a murit o „Bunică“, o femeie cu calități tot atât de frumoase, precum le-a avut „Bunica“ autentică. E vorba de soția traducătorului I. Urban-Iarnik, mamă și bunică devotată, harnică și modestă, săritoare într'ajutor de câte ori i s'a dat prilejul, secretară devotată a soțului ei. Pe mulți studenți și țărani români i-a ajutat, cu vorba și cu fapta, la nenumărate prilejuri și multe mii de pagini de manuscrise românești a copiat din manuscrisele soțului iubit (Filemon și Bauncis). Dorbea românește și era primitoare, imitând pe prototipul ei, înecat, dacă bătrânul Iarnik mărturisea, în prefață, că s'a gândit la mama sa, traducând pe „Bunica“, când va ești lectorul român povestirea aceasta minunată, bine ar face să îmbine figura „Bunicii“ Bojenei N. și cu figura aceleia, care a contribuit, din umbră, ca opera aceasta să se răspândească între noi.

H. P.-P.

*

Cinematograful educativ. Revista franceză „Le mois“ publică (în Nr. 59 din 1935), un articol informativ despre cinematograful educativ. Informațiile ce urmează sunt luate din acest important articol.

În Franța se interesează cercuri tot mai largi cu cinematograful educativ, nu numai cercurile pedagogice. Progresele sunt și mai mari, în urma Congresului pedagogic din Oxford, din Anglia și al „Congresului Asociației pentru documentarea cinematografică în domeniul științelor“, ținut în Sept. 1935, la Paris.

În sesiunea anuală a „Congresului de pedagogie“ dela Oxford au luat parte trei mari asociații profesionale: „Federația mondială a asociațiilor educatorilor“, „Federația internațio-

naală a asociațiilor profesorilor în-
vățăământului secundar“ și „Fede-
rația asociației institutorilor“. În trei
ședințe s'a discutat cinematografia.

Filmele franceze au fost prezentate
din partea dlui Lebrun, directorul
„Cinematecei centrale a învăță-
mântului“, alăturată „Muzeului peda-
gogic“ din Paris (6 Rue d'Ulm).

Seria franceză „En trois minutes“
(în trei minute), arată la congresiștilor,
conșinea: „filme de vulgarizare, de-
stinate marelui public și pe care le
poate folosi și învățăământul școlar:
*Trei minute de astronomie, Granizele
nouvei Europe și Conflictul Pacificului*;
hărți, crochiuri, scheme și grafice,
se întind, se animează sub ochii
spectatorului, ca să dea o explica-
re marilor chestiuni politice sau științ-
ifice. Metoda sigură a celor expuse
și perfecția materială a realizării —
face ca aceste filme să fie adevărate
capo-d'opere“. Un medic a arătat
un film despre radioscopie (razele X).

Filme engleze a prezentat soc.
„National Union of Teachers“ (Uni-
unea Națională a învățătorilor): „*Ce-
tățeni ai viitorului*“ — arătând calea
ce o ia copilul dela clasele infe-
rioare până la cele comerciale și
profesionale. Englezii au mai arătat
filme de învățământ agricol și tehnic.

Germanii nu pot încă rivaliza cu
filmele franceze, dar în scurtă vreme
vor putea produce lucrări remar-
cabile.

Germania a pornit sistematic la
introducerea filmului în școli. Un
impozit școlar de 20 pfenigi pe lună,
plătit de copii, se adună din partea
unui „Oficiu școlar de cinemato-
grafie“ („Reichsfilmstelle“), care are
misiunea de a adapta filmele edu-
cative cele vechi (de genul docu-
mentar U. F. A.), „modelându-le mai

strâns de obiectul lecției“ — reali-
zând astfel un program de filme
nouă. Toate școlile vor primi câte
un aparat de proiecție cinemato-
grafică, de format redus: 3500 școli
au deja aparatele și programul
întreg e repartizat pe 5 ani. For-
matul filmului e de 16 milimetri —
dimensiuni, care s'au impus în întreaga
lumea, afară de Franța, unde pe
lângă formatul de 16 mai este și cel
de 17,5 milimetri, lansat de firma
Pathé-Nathan. E de dorit să se
ajungă la o uniformitate de dimen-
siuni în privința filmului educativ.

„Muzeul pedagogic“ din Paris și
„Oficiul de cinematografie, educator“
din Nîmes au pregătit după o for-
mulă nouă de tot, o serie de filme,
care dau timp educatorului să explice
și copiilor să răspundă. Filme me-
dico-chirurgicale, filme de vulga-
rizare socială și altele, documentare,
despre diferitele meserii, apoi „cele
patru anotimpuri“, cu epocile pentru
lucrările pe câmp și frumusețile
naturii. Un film despre munți, altul,
o lecție, despre mătase. Un insti-
tutor a atras atenția asupra filmelor
fabricate sub supravegherea sa.
Sunt planuite 300 — au fost date
comerțului până acum întâiele 20,
din domeniul geografiei, pentru cursul
de mijloc. Alte treizeci vor apare
în curând — geografie, științele na-
turale și fizică, geometrie și algebră.

„Conservatorul de arte și meserii
din Paris“ a înființat un „Centru de
producție de filme științifice“. Pe
lângă filme pentru politehnică arată
un film: istoricul instituției proprii și
„Muzeul mașinilor“, unde în lume și
cum se învață în instituțiile acestea.
Filmele „Conservatorului“ sunt desti-
nate pentru toate institutele de în-
vățământ superior și tehnic, compuse
de specialiști.

Filmele de vulgarizare, din seria „*In trei minute*” (d’Atlantic Films) sunt: Arabia și Islamul, O călătorie în lună, Trei minute în avion, Mecanismul vocii — au fost primite de public și elevi cu entuziasm. Vor urma: Parașutele, Franța este o insulă. Ca să pricepem mai bine Abisinia, T. F. F., Biroul internațional al muncii dela Geneva.

În zilele de 4—11 Octombrie 1935, s’a ținut în Paris, Congresul „Asociației de documentație cinematografică în științe”. Inițiatorii: Dr. Claoué din Paris, fondatorul „Alianței științifice și medicale”; apoi direc-

torul „Institutului de cinematografie științifică” și fondatorul „Cinema”-ului privat. S’au prezentat și discutat filme științifice și pedagogice, din partea francezilor și a străinilor (italieni, cehi, germani, americani, ruși).

Dăm notișele acestea fiindcă e posibil ca unele școli sau unele despărțăminte ale noastre să alba dorința să între în legătură directă cu instituțiile menționate mai sus, procurându-și filme educative și sporind astfel activitatea culturală a școlilor și despărțămintelor.

H. P.-P.

Bibliografie.

Reviste, ziare:

Revista Fundațiilor Regale, an. II, Nr. 11; Nr. 12; an. III, Nr. 1; Nr. 2; **Marea noastră**, an. IV, Nr. 10; Nr. 11. **Sic cogito**, an. V, Nr. 10, 11; an. VI, Nr. 1. **Făt-Frumos**, an. XI, Nr. 1—2. **Ramuri**, an. XXVII, Nr. 7—9; an. XXVIII, Nr. 1. **Satul**, an. VI, Nr. 61, 62, 63. **Solia dreptății**, an. XIV, Nr. 48, 49, 52, 53, 54, 55; an. XV, Nr. 1, 2, 4, 5, 7, 8. **Cultura creștină**, an. XVI, Nr. 1. **Scântela**, an. VI, Nr. 12. **Arhivele Olteniei**, an. XIV, Nr. 79-82. **Răsăritul**, an. XVII, Nr. 9—10; an. XVIII, Nr. 1. **Licht**, an. XVI, Nr. 2. **Luceafărul**, an. I, Nr. 11; an. II, Nr. 2.

Viața literară, an. X, Nr. 4, 5. **Căminul cultural**, an. I, Nr. 11—12, an. II, Nr. 2. **Convorbiri literare**, an. LXVII, Nr. 9—12. **Jiul**, an. III, Nr. 7—10, 11—12. **Arhiva**, an. XII, Nr. 3—4. **Atheneum**, an. I, Nr. 5. **Hotarul**, an. II, Nr. 12; an. III, Nr. 1. **Spiritul vremii**, an. I, Nr. 4—5. **Revista teologică**, an. XXV, Nr. 11-12. **Gazeta**, an. II, Nr. 584. **Societatea de mâine**, an. XII, Nr. 10; an. XIII, Nr. 1. **Gândul vremii**, an. III, Nr. 9. **Răsai soare**, an. V, Nr. 1—2. **Steaua Transilvaniei**, an. II, Nr. 26. **Pagini literare**, an. II, Nr. 10. **Unirea**, an. XLV, Nr. 47. **Klingsor**, an. XII, Nr. 11. **Cele trei Crișuri**, an. XVII, Nr. 11-12.

Cine vrea înaintarea noastră culturală **trebuie** să sprijinească
:- :- „ASTRA“. :- :-

E datoria fiecărui bun
român să sprijinească
„Asociațiunea“, cetind
publicațiile ei și înscri-
indu-se ca **membru**.

Taxele de membru sunt următoarele :

Membru fondator al Casei Naționale, odată pentru totdeauna	Lei 4000.—
Membru fondator al „Asociațiunii“, odată pentru totdeauna	„ 1000.—
Membru pe viață al „Asociațiunii“ odată pentru totdeauna	„ 500.—
Membru activ al „Asociațiunii“, anual	„ 50.—
Membru ajut. al „Asociațiunii“, anual	„ 10.—